

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६

मिति २०८१/०८/२४ गते सम्म भएको संशोधन समेत मिलाएको।

बागमती प्रदेश सरकार

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय
हेटौंडा, नेपाल ।

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६

प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन मिति

२०७६।०९।२७

संशोधन

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा (पहिलो संशोधन)

नियमावली, २०७९

२०७९।०३।०२

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा (दोस्रो संशोधन)

नियमावली, २०८१

२०८१।०८।२४

प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ८५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी प्रदेश सरकारले देहायका नियमहरू बनाएको छ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यी नियमहरूको नाम "प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६" रहेको छ।

(२) यो नियमावली तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-

(क) "आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा" भन्नाले आकस्मिक घटना वा आपतकालीन अवस्था परी जीवन जोखिमयुक्त अवस्थाका व्यक्तिको जीवनलाई जोखिममुक्त गर्न आवश्यकता अनुसार दिनुपर्ने प्रारम्भिक सेवालाई सम्झनु पर्छ।

(ख) "आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र" भन्नाले स्थानीय तहमा

सञ्चालित सरकारी सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई सम्झनु पर्छ।

(ग) "आधारभूत स्वास्थ्य सेवा" भन्नाले उपलब्ध स्रोतको सीमाभित्र रहेर लागत प्रभावकारी र प्रमाणिक तथ्यमा आधारित भएर तय गरिएको आम नागरिकको स्वास्थ्य सेवाको आवश्यकता पूर्तिको लागि प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक, आयुर्वेदिक तथा अन्य परम्परागत स्वास्थ्य सेवाहरूको सन्तुलित एवम् गतिशील तथा बृहत् कार्य सूची एवम् प्रणाली सम्झनु पर्छ।

(घ) "ऐन" भन्नाले प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ सम्झनु पर्छ।

(ङ) "कन्सल्टेन्ट" भन्नाले सम्बन्धित विषयमा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट स्नातकोत्तर उपाधि डिग्री वा डिप्लोमा प्राप्त गरेको वा प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमको विशेषज्ञ तालीम प्राप्त गरी सम्बन्धित काउन्सिलमा दर्ता भएको चिकित्सक सम्झनु पर्छ।

(च) "कोष सञ्चालक समिति" भन्नाले नियम ३२ बमोजिमको कोष सञ्चालक समितिलाई सम्झनु पर्छ।

- (छ) "गौह सरकारी अस्पताल" भन्नाले मुनाफा रहित उद्देश्यले संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अनुसार संस्था दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्य लिई स्थापना भई संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय वा मन्त्रालय वा अन्तर्गतका निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन स्वीकृति लिएका अस्पताल सम्झनु पर्छ।
- (ज) "डाईग्नोस्टिक सेन्टर" भन्नाले निदानात्मक सेवाहरु जस्तै प्रयोगशाला सेवा, रेडियो ईमेजिङ, जस्ता सेवाहरु प्रदान गर्न कानून बमोजिम दर्ता भई सेवा सञ्चालन गर्ने संस्थालाई सम्झनु पर्छ।
- (झ) "निजी स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले सार्वजनिक स्वास्थ्य संस्था बाहेकका अस्पताल, नर्सिङ होम, प्रयोगशाला, डाईग्नोस्टिक सेन्टर, क्लिनिक, पोली क्लिनिक, मेडिकल सेन्टर, घरमा आधारित स्वास्थ्य प्रदायक स्वास्थ्य संस्था, पुनर्स्थापना केन्द्र लगायतका स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने सबै प्रकारका नाफा कमाउने उद्देश्यले स्थापना भएका स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्छ।
- (ञ) "पोली क्लिनिक" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई एकै स्थानबाट कम्तीमा पाँच वटा सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ्ग,

फिजीयोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा आदि जस्ता बहु सेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई सम्झनु पर्छ। *सो शब्दले आयुर्वेद चिकित्सा र वैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्तिको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने प्रयोजनका लागि इजाजत प्राप्त तीन वा सो भन्दा बढी सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्था समेतलाई जनाउँछ।

- (ट) "प्रदेश" भन्नाले बागमती प्रदेश सम्झनु पर्छ।
- (ठ) "प्राविधिक समिति" भन्नाले ऐनको दफा २५ बमोजिमको प्राविधिक समितिलाई सम्झनु पर्छ।
- *(ठ१) "बहिरङ्ग सेवा" भन्नाले खण्ड (ज) को प्रयोजनको लागि बहिरङ्ग सेवा अन्तर्गत प्रदान गरिने प्रत्येक विशेषज्ञ विधालाई एक सेवाको रूपमा गणना गर्नुपर्ने सेवा सम्झनु पर्छ।
- (ड) "भवन संहिता" भन्नाले भवन ऐन, २०५५ को दफा ९ को उपदफा (२) बमोजिम सहरी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत राष्ट्रिय भवन संहिता सम्झनु पर्छ।
- (ढ) "मन्त्रालय" भन्नाले सामाजिक विकास मन्त्रालयलाई सम्झनु पर्छ।

* पहिलो संशोधनद्वारा थप।

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

* (ढ१) "मापदण्ड" भन्नाले यस नियमावली बमोजिम तर्जुमा भएको मापदण्डलाई सम्झनु पर्छ।

* (ढ२) "शिक्षण संस्था" भन्नाले विश्वविद्यालय वा मातहतका क्याम्पस वा कलेज, कुनै परिषद्बाट सम्बन्धन प्राप्त अस्पताल वा संस्था र प्रतिष्ठान जस्ता चिकित्सा तथा स्वास्थ्य विज्ञान विषय अध्ययन अध्यापन गराउने संस्था सम्झनु पर्छ।

(ण) "सहकारी अस्पताल" भन्नाले सहकारी ऐन, २०७४ तथा प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ बमोजिम दर्ता भई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले स्थापना भई सहकारीको सिद्धान्त बमोजिम खास गरी सदस्य समूहलाई स्वास्थ्य सेवा दिने उद्देश्य राखी संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय वा मन्त्रालय वा अन्तर्गतका निकायबाट स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन स्वीकृति लिएका अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(त) "सामुदायिक अस्पताल" भन्नाले सम्बन्धित सरकारी निकायमा संस्था दर्ता भई समुदायकै लगानी र व्यवस्थापनमा सञ्चालन हुने गरी मुनाफा आर्जन नगर्ने उद्देश्य लिई संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय वा मन्त्रालय वा अन्तर्गतबाट स्वास्थ्य

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

सेवा सञ्चालनको स्वीकृति लिएका अस्पताल सम्झनु पर्छ।

(थ) "स्वास्थ्य क्लिनिक" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई कुनै पनि व्यक्तिलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी जाँच गर्ने, उपचार सम्बन्धी आवश्यक परामर्श एकै स्थानबाट पाँच वटा भन्दा कम सेवा जस्तै बहिरङ्ग सेवा, प्रयोगशाला, रेडियो ईमेजिङ्ग, फिजीयोथेरापी, परिवार नियोजन, खोप सेवा आदि जस्ता सेवा उपलब्ध गराउने संस्थालाई स्वास्थ्य क्लिनिक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले निजी क्लिनिक समेतलाई जनाउँदछ।

(द) ✕.....

परिच्छेद- २

आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी व्यवस्था

३. प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक, प्रशामक स्वास्थ्य सेवा: ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) बमोजिम निशुल्क प्राप्त गर्न सकिने प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक, प्रशामक स्वास्थ्य सेवाहरू अनुसूची- १ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।
४. आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा: (१) प्रत्येक नागरिकले अनुसूची- १ मा उल्लेखित आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा

✕ दोस्रो संशोधनद्वारा झिकिएको।

स्थानीय तह अन्तर्गत सञ्चालित आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र तथा प्राथमिक अस्पतालबाट निःशुल्क प्राप्त गर्न सक्नेछन्।

(२) उपनियम (१) मा उल्लेखित सेवाहरु उपलब्ध गराउने जिम्मेवारी स्थानीय तहको हुनेछ।

(३) स्थानीय तहले प्रदेश तथा संघ अन्तर्गत सञ्चालित स्वास्थ्य संस्था तथा अस्पतालसँग समन्वय गरी आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउन सक्नेछ।

(४) उपनियम (१) मा उल्लिखित आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने विधि देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा लिन सम्बन्धित सेवाको लागि सेवाग्राही आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्थानमा दर्ता हुनु पर्नेछ।

(ख) सेवाग्राहीको सेवाको प्राथमिकताको आधारमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(५) प्रदेश सरकारले आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाको सूची प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी स्वास्थ्य संस्था तथा अस्पताल मार्फत चौबीसै घण्टा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

परिच्छेद- ३

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था

५. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्ने सम्बन्धमा: (१) मन्त्रालयले अनुसूची- २ बमोजिमका स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र नियमन गर्नेछ।

(२) ✕.....

*६. शुल्क वा दस्तुर सम्बन्धी व्यवस्था: (१) ऐनको दफा ७ बमोजिम अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको आशयपत्र प्राप्त गर्न वा सेवा सञ्चालन अनुमति प्राप्त गर्न वा स्तरोन्नति गर्न वा नवीकरण गर्न सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-३ मा तोकिए बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर अनुमति दिने निकायमा बुझाउनु पर्नेछ।

(२) नवीकरणका लागि ऐनमा तोकिएको अवधिभित्र रीतपूर्वक सम्बन्धित निकायमा निवेदन दर्ता गरेको तर प्रदेश स्वास्थ्य सेवा (पहिलो संशोधन) अध्यादेश, २०७९ निष्क्रिय भएको कारणले सम्बन्धित कानूनी प्रावधानको अभावको कारण नवीकरण हुन नसकेका स्वास्थ्य संस्थाको हकमा जरिवाना नलिई ती स्वास्थ्य संस्थाहरूको सञ्चालन अनुमतिको म्याद समाप्त भएको मितिदेखिनै लागू हुने गरी नवीकरण गर्नुपर्नेछ।

७. पूर्वाधार निर्माण आशय पत्र (लेटर अफ इन्टेन्ट) लिनु पर्ने: (१) कसैले स्वास्थ्य संस्था स्थापना वा सञ्चालन गर्न चाहेमा पूर्वाधार निर्माणको लागि आशय पत्र लिन अनुसूची- ३ बमोजिम आशय पत्रको लागि तोकिएको दस्तुर सहित मन्त्रालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम परेको निवेदन उपर मन्त्रालयले *अनुगमन गरी आशय पत्र दिन उपयुक्त देखेमा त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई पूर्वाधार निर्माण गर्न आशय पत्र दिन सक्नेछ।

✕ पहिलो संशोधनद्वारा झिकिएको।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

(३) उपनियम (२) बमोजिम जाचैबुझ गर्दा पूर्वाधार निर्माण आशयपत्र प्रदान गर्न नसकिने भएमा मन्त्रालयले निवेदकलाई सो कुराको लिखित जानकारी दिनु पर्नेछ।

(४) पूर्वाधार निर्माण आशयपत्रमा नै समयावधि उल्लेख भएकोमा सोही अवधि भित्र र समयावधि उल्लेख नभएको भए आशयपत्र प्राप्त गरेको मितिले दुई वर्षभित्र सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाले प्राप्त आशय पत्र अनुसारको पूर्वाधार निर्माण गरी सक्नु पर्नेछ।

(५) उपनियम (४) बमोजिमको समय भित्र पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेको भनी सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थाले पूर्वाधार निर्माण आशयपत्रको म्याद थपको लागि निवेदन दिएमा उपनियम (१) बमोजिम लाग्ने दस्तुरको आधा रकम दस्तुर लिई बढीमा दुई वर्षका लागि नवीकरण गर्न सक्ने छ।

(६) उपनियम (५) बमोजिमको अवधिमा समेत पूर्वाधार निर्माण गर्न नसकेमा आशयपत्र रद्द हुनेछ।

(७) यो नियमावली जारी भए पछि पूर्वाधार निर्माणको आशयपत्र दिँदा भौतिक संरचनाहरू अपाङ्ग र जेष्ठ नागरिक मैत्री हुने गरी आशयपत्र दिनु पर्नेछ।

* (८) स्वास्थ्य संस्थाले थप सेवा विस्तार गर्न वा शाखा स्थापना गर्न वा स्थानान्तरण गर्न चाहेमा मन्त्रालयबाट पूर्वाधार निर्माणको आशयपत्र लिनुपर्नेछ।

+ (९) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिमको मापदण्डमा उल्लिखित पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड पुरा भए, नभएको

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

+ दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

सम्बन्धमा अनुगमन गरी मापदण्ड पुरा भएको पाइएमा मात्र प्राविधिक समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले आशयपत्र प्रदान गर्नुपर्नेछ।

***८. स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र स्तरोन्नति**

सम्बन्धमा: (१) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमति दिन वा नवीकरण वा स्तरोन्नति गर्न त्यस्तो स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-३क, मा उल्लिखित विषयमा ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम निर्माण भएको मापदण्ड पुरा गरे, नगरेको प्राविधिक समितिले अनुगमन गरी, मापदण्ड पुरा भएको पाइएको आधारमा मात्र स्वास्थ्य संस्थालाई सेवा सञ्चालन अनुमति दिन वा नवीकरण वा स्तरोन्नति गर्नका लागि प्राविधिक समितिले मन्त्रालयमा सिफारिस गर्नुपर्नेछ।

(२) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्दा यस नियमावली बमोजिम तर्जुमा भएको मापदण्डले निर्धारण गरेका व्यवस्थाहरू पुरा नगरेका स्वास्थ्य संस्थाका हकमा त्यस्ता व्यवस्थाहरू पुरा गर्न समय माग गरेमा लिखित सर्तसहित छ महिनासम्मको अवधि दिई सो अवधिसम्मको लागि मन्त्रालयले सर्तसहितको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति प्रदान वा नवीकरण गर्न सक्नेछ।

तर स्वास्थ्य संस्थाको वैधानिक व्यवस्था सम्बन्धी मापदण्ड भने पुरा गरेको हुनुपर्नेछ।

(३) कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थाको आशय पत्र, सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र स्तरोन्नति गर्दा सो संस्थाले प्रवाह गरेको हरेक

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

सेवाहरूको गणना गरी सो संस्थाको वर्गीकरण अनुसूची-२ बमोजिम गर्नुपर्नेछ।

(४) स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति लिने प्रक्रिया प्रारम्भ नगरेका स्वास्थ्य संस्थाले कुनै पनि चिकित्सकीय सेवा वा क्लिनिकल प्राक्टिस गर्नु गराउनु हुदैन र त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थामा कुनै पनि चिकित्सक, नर्स वा स्वास्थ्यकर्मीले क्लिनिकल प्राक्टिस गर्नु हुदैन।

(५) कुनै स्वास्थ्य संस्थाले प्राप्त गरेको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति खारेज गर्न निवेदन दिएमा साधारण सभा र सञ्चालक समितिको निर्णयको माइन्युट तथा कर चुक्ता गरेको प्रमाण पेस गरेको आधारमा मन्त्रालयले स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन खारेजी अनुमति दिन सक्नेछ।

१९.

२०.

२१.

२२. सञ्चालन अनुमतिको ढाँचा: ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) तथा यस नियमावली बमोजिमको मापदण्ड पुरा गर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई मन्त्रालयले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न पाँच वर्षसम्मको लागि अनुसूची- ४ बमोजिमको ढाँचामा अनुमति प्रदान गर्नेछ।

२३. नवीकरणको ढाँचा: ऐनको दफा १५ को उपदफा (२) बमोजिमको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति पत्र नवीकरणको ढाँचा अनुसूची- ४ बमोजिम हुनेछ।

१९
* दोस्रो संशोधनद्वारा खारेज गरिएको।

***१४. थप सेवा विस्तार वा शाखा स्थापना वा स्थानान्तरण गर्न अनुमति लिनुपर्ने:** (१) ऐनको दफा १२ बमोजिम कुनै अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले स्थानान्तरण हुन वा थप सेवा विस्तार वा शाखा स्थापना गर्न चाहेमा थप गर्न चाहेको सेवा तथा शाखा स्थापना वा स्थानान्तरण हुने स्थान तथा सो शाखाबाट प्रदान गरिने सेवाका सम्बन्धमा अनुसूची-३क. मा उल्लिखित विषयमा ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम निर्माण भएको मापदण्ड पुरा गरी छुट्टै सेवा सञ्चालन अनुमति लिनुपर्नेछ।

(२) कुनै अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति लिएको बखत निर्धारित स्थानबाट अर्को कुनै स्थानमा स्वास्थ्य संस्था स्थानान्तरण गर्न वा थप सेवा विस्तार वा शाखा स्थापना गर्न चाहेमा मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्नेछ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम सेवा सञ्चालन अनुमति प्रदान गर्दा स्थानान्तरण वा थप सेवा विस्तार वा शाखा स्थापना हुने अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको मुख्य निकायलाई दिइएको अनुमति अवधिभन्दा बढी अवधि हुनेछैन।

***१५. स्वामित्व हस्तान्तरण:** (१) ऐनको दफा १७ बमोजिम कुनै व्यक्ति वा संस्थाको नाममा दर्ता भएको स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्व हस्तान्तरण प्रचलित कानून बमोजिम हुनुपर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम स्वामित्व हस्तान्तरण गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले हस्तान्तरणको प्रक्रिया अघि बढाउनु पूर्व मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्नेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

(३) उपनियम (२) बमोजिम सहमति लिई प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित निकायबाट स्वामित्व हस्तान्तरण पुरा भएको कागजात सहित स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्वकर्ताले स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्वकर्ता अद्यावधिक गरी पाउन मन्त्रालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(४) उपनियम (३) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएमा मन्त्रालयले स्वास्थ्य संस्थाको स्वामित्वकर्ता अद्यावधिक गरी सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थालाई सोको जानकारी प्रदान गर्नुपर्नेछ।

***१६ स्वास्थ्य संस्थाको गुणस्तर र मापदण्ड सम्बन्धी अनुगमन एवम नियमन:** (१) ऐनको दफा १९ बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गरेको सेवाको ऐन र यस नियमावलीमा तोकिए बमोजिमको गुणस्तर भए वा नभएको सम्बन्धमा यस नियमावली बमोजिम तर्जुमा हुने स्वास्थ्य संस्थाको आशयपत्र, सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण तथा स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्डको ढाँचामा स्वःमूल्याङ्कन गरी आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पैतिस दिनभित्र स्वःमूल्याङ्कन प्रतिवेदन फाराम मन्त्रालय समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ।

(२) ऐनको दफा ९ को व्यवस्था बमोजिम स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण, स्तरोन्नति र नियमन गर्नका लागि यस नियमावली बमोजिम तर्जुमा हुने स्वास्थ्य संस्थाको आशयपत्र, सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण तथा स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिमको स्वमूल्याङ्कन फारामलाई चेकलिस्टको रूपमा प्रयोग गरी मन्त्रालय र मातहतका निकायले स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्न सक्नेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

(३) उपनियम (२) बमोजिम अनुगमन गर्नको लागि यस नियमावली बमोजिम तर्जुमा हुने स्वास्थ्य संस्थाको आशयपत्र, सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण तथा स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिमको स्वमूल्याङ्कन फाराममा नसमेटिएको कुनै विषय वा मापदण्ड भएमा सो सहितको स्वास्थ्य संस्था अनुगमन तथा नियमन चेकलिस्ट मन्त्रालयले तयार गरी स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ।

(४) ऐनको दफा २० बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाले ऐन र यस नियमावली बमोजिमको स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन, पूर्वाधार, मानव संसाधन, औजार उपकरण लगायतको गुणस्तर र मापदण्ड बमोजिम स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गरे वा नगरेको तथा सेवा प्रदान गरे वा नगरेको सम्बन्धमा इजाजत पत्र दिने निकायले स्वास्थ्य संस्थाको गुणस्तर र मापदण्ड अनुगमन र नियमन गर्नु पर्नेछ।

(५) ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम ईजाजत लिई सञ्चालन भएका स्वास्थ्य संस्थाको गुणस्तर र मापदण्ड निरीक्षण, अनुगमन र नियमन गर्ने प्रयोजनका लागि प्रदेशका हरेक जिल्लामा स्वास्थ्यको सम्बन्धित क्षेत्रमा योग्यता र अनुभव प्राप्त गरेका मन्त्रालय मातहतका निकायका स्वास्थ्यकर्मीलाई मन्त्रालयले जनस्वास्थ्य निरीक्षकको रूपमा तोक्न सक्नेछ।

(६) उपनियम (५) बमोजिम तोकिएका जनस्वास्थ्य निरीक्षकले स्थानीय तहबाट स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन ईजाजत पत्र दिएका स्वास्थ्य संस्थाको समेत अनुगमन गर्न सक्नेछ।

(७) ऐनको दफा १९ को उपदफा (१) बमोजिम स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालले स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेस गर्दा सोही दफाको उपदफा (४) बमोजिम अनुसूची-५क मा तोकिए बमोजिमको वार्षिक शुल्क वा दस्तुर बुझाउनुपर्नेछ। सो स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन ३५

दिन भित्र पेस नगर्ने स्वास्थ्य संस्थाले अनुसूची-५क. मा तोकिएको शुल्क वा दस्तुरको दोब्बर शुल्क वा दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ।

(८) नियम ८ बमोजिम स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालन अनुमति, नवीकरण र स्तरोन्नति गरिएका स्वास्थ्य संस्थाहरूको विवरण प्रत्येक वर्ष अनुमति दिने सम्बन्धित निकायले अद्यावधिक गरी अर्को आर्थिक वर्षको पैतिस दिन भित्र स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेस नगर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई लिखित रूपमा ताकेता पत्र पठाउनु पर्नेछ।

१७. स्वास्थ्य संस्था गाभिन सक्ने शर्त: (१) ऐनको दफा २१ बमोजिम सञ्चालनमा रहेका एक भन्दा बढी स्वास्थ्य संस्थाहरू एक आपसमा गाभिई सेवा सञ्चालन गर्न चाहेमा देहाय बमोजिमका शर्तहरू पुरा गरी मन्त्रालयमा निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ:-

(क) गाभिन चाहने संस्थाको सञ्चालक वा सञ्चालक समिति र साधारण सभाको निर्णयको प्रतिलिपि संलग्न गरेको हुनुपर्ने,

(ख) गाभिन चाहने संस्थाहरूको कर चुक्ता प्रमाणपत्र संलग्न गरेको हुनुपर्ने,

(ग) गाभिन चाहने संस्थाहरूको उद्देश्य समान हुनुपर्ने,

(घ) गाभिन चाहने संस्थाहरूको अन्तिम वासलात र लेखा परीक्षणको प्रतिवेदन हुनुपर्ने।

(२) यस नियममा लेखिए बाहेक अन्य शर्तहरू मापदण्ड र प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

तर अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि एकाधिकार वा अनुचित व्यापारिक नियन्त्रण हुने वा सार्वजनिक हितको विपरीत हुने देखिएको खण्डमा गाभिने स्वीकृति दिइने छैन।

***१७क. प्राविधिक समितिको थप काम, कर्तव्य र अधिकार:** प्राविधिक समितिको ऐनमा तोकिएको काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त देहायबमोजिम काम, कर्तव्य र अधिकार हुनेछ:-

- (क) आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गरी सेवा सञ्चालन आशयपत्र, अनुमति, स्तरोन्नति, नवीकरण, सेवा विस्तार, शाखा विस्तार र स्थानान्तरण गर्न सिफारिस गर्ने,
- (ख) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालनको लागि तोकिएको मापदण्ड अनुरूप सो अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन भए नभएको अनुगमन गर्ने,
- (ग) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले प्रत्यायन तथा प्रमाणीकरण मापदण्ड बमोजिम सेवा प्रवाह गरी सेवाको गुणस्तर कायम गरेको/नगरेको अनुगमन गर्ने,
- (घ) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाले कानून बमोजिम पेस गर्नुपर्ने स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन पेस नगरेमा कानून बमोजिम कारबाहीका लागि सिफारिस गर्ने,
- (ङ) आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको सेवा सञ्चालनको सम्बन्धमा

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

- परेका उजुरी तथा गुनासो सम्बन्धमा छानबिन गरी आवश्यक कारवाहीका लागि सिफारिस गर्ने,
- (च) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको अनुगमन गर्दा भवन, जग्गा, औजार उपकरण, जनशक्ति लगायतका मापदण्ड पुरा नगरेको वा ऐन तथा यस नियमावली बमोजिम सञ्चालन नभएको वा दफा ६६ बमोजिमको कसूर गरेको पाइएमा अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थालाई कानून बमोजिम कारवाहीका लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (छ) अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाको चिकित्सक र स्वास्थ्यकर्मीको स्वास्थ्य सेवा प्रदान सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने, कानून र मापदण्ड विपरित सेवा प्रदान गरेको पाइएमा कारवाहीको लागि मन्त्रालय समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ज) मन्त्रालयले तोकेका अन्य कार्य गर्ने।

परिच्छेद- ४

प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी व्यवस्था

१८. प्रजनन स्वास्थ्य सेवा: ऐनको दफा २७ को उपदफा (२) बमोजिम मन्त्रालयले लक्षित समूहलाई स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्य सेवा प्रदायक शिक्षण संस्था, संघ संस्था मार्फत् प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी देहायका सेवाहरु उपलब्ध गराउने छुः-

- (क) सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी परामर्श,
- (ख) गर्भ जाँच, प्रसूति सेवा,

- (ग) आकस्मिक प्रसूति सेवा तथा नवजात शिशु सेवा,
- (घ) उत्तर प्रसूति सेवा,
- (ङ) परिवार नियोजन,
- (च) सुरक्षित गर्भपतन सेवा,
- (छ) बाँझोपनको उपचार सम्बन्धी सरसल्लाह लगायतका सेवा,
- (ज) उमेर ढल्केका महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य सेवा,
- (झ) लैंगिक हिंसा प्रभावितलाई सेवा।

१९. गर्भवती महिला, सुत्केरी तथा नवजात शिशुको पोषण तथा उपचार सम्बन्धी: ऐनको दफा २८ को उपदफा (२) बमोजिम मन्त्रालयले स्वास्थ्य संस्था, स्वास्थ्य सेवा प्रदायक शिक्षण संस्था, संघ संस्थामार्फत गर्भवती महिला, सुत्केरी तथा नवजात शिशुको पोषण तथा उपचार सेवा सम्बन्धमा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ:-

- (क) स्वस्थकर व्यवहार, पोषण तथा सरसफाइ जस्ता विषयवस्तु स्वास्थ्य शिक्षा मार्फत सुसूचित गराउनु पर्नेछ,
- (ख) स्थानीय उत्पादित खाद्य पदार्थको प्रवर्धन तथा थप आहार खाना परामर्श सेवा दिनु पर्नेछ,
- (ग) गर्भवती र प्रसूति सेवाहरू सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार ऐन

२०७५ र राष्ट्रिय मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ,

(घ) आमा सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन भएका स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट निशुल्क प्रसूति सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ।

२०. सुरक्षित गर्भपतन सेवा: (१) ऐनको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिमको सुरक्षित गर्भपतन सेवाको प्रविधि देहाय बमोजिमको अपनाउनु पर्नेछ:-

(क) बाह्र हप्तासम्मको अवधिको गर्भको लागि म्यानुयल भ्याकुम एसपिरेसन (एम.भि.ए.), ईलेक्ट्रोनिक्स भ्याकुम एसपिरेसन (ई.भी.ए.), फर्माकोलोजिकल र डायलेटेसन तथा क्यूरेटज (डी. एण्ड. सी.)।

(ख) बाह्र हप्ता भन्दा बढी अवधिको लागि खण्ड (क) मा उल्लेखित प्रविधिको अतिरिक्त डायलेटेसन तथा इभाक्वेसन (डी एण्ड ई) र पेशागत हिसाबले उपयुक्त ठहरिएको अन्य कुनै प्रविधि।

(२) ऐनको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम प्रत्येक चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी वा स्वास्थ्य संस्थाले सेवा उपलब्ध गराउँदा देहाय बमोजिमको प्रक्रिया अपनाउनु पर्नेछ:

(क) सेवा प्राप्त गर्न चाहने गर्भवती महिलाले गर्भपतन गराउने सम्बन्धमा आफ्नो

मन्जुरीनामा अनुसूची- ६ बमोजिमको
ढाँचामा लेखी सम्बन्धित चिकित्सक वा
स्वास्थ्यकर्मीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(ख) उपनियम (२) को खण्ड (क) मा जुनसुकै
कुरा लेखिएको भए तापनि शारीरिक वा
मानसिक कारणले होस ठेगाना नभएकी र
१६ वर्ष उमेर पूरा नगरेकी महिलाको
हकमा अनुसूची- ६क बमोजिमको
मन्जुरीनामा सम्बन्धित गर्भवतीको
नजिकको नातेदारले सम्बन्धित चिकित्सक
वा स्वास्थ्यकर्मीलाई उपलब्ध गराउनु
पर्नेछ ।

(ग) चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले उपनियम
(२) को खण्ड (क) र (ख) बमोजिम प्राप्त
मन्जुरीनामा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाको
दर्ता रजिष्टरमा दर्ता गरेर दर्ता नम्बर र
मिति उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(घ) जबरजस्ती करणी वा हाडनाता करणीबाट
गर्भ रहन गएको भनी सम्बन्धित गर्भवती
महिलाले अभिव्यक्त गरेको बयानलाई
सम्बन्धित चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले
विश्वसनीय आधार मानी सेवा उपलब्ध
गराउनु वा उपयुक्त चिकित्सक वा
स्वास्थ्यकर्मी समक्ष प्रेषण गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) सेवा प्राप्त गर्न चाहने गर्भवती महिलाले
चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी समक्ष व्यक्त

गरेको बयान र सो बयान समर्थन गर्न सहयोग पुर्याउन सक्ने अन्य कुनै प्राविधिक आधार भए सो समेतको आधारमा सम्बन्धित चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले गर्भमा रहेको भ्रुणको आयु निर्धारण गरी अभिलेखमा जनाउनु पर्नेछ।

(च) चिकित्सकले सेवा उपलब्ध गराउँदा वा सो विषयमा राय दिँदा वा स्वास्थ्यकर्मीले सेवा उपलब्ध गराउँदा उपनियम (१) बमोजिमको प्राविधिक प्रक्रिया अपनाई सुरक्षित गर्भपतन गराउँदा प्राविधिक दृष्टिले सम्बन्धित गर्भवती महिलालाई हुन सक्ने शारीरिक हानि नोक्सानीको संभावित जोखिम, यसका बेफाइदा, विकल्प तथा परिवार स्वास्थ्य एवं परिवार नियोजनका विषयमा समेत परामर्श सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

२१. प्रजनन अङ्गमा हुने संक्रमण तथा यौनजन्य रोगको रोकथाम: ऐनको दफा ३५ बमोजिम प्रजनन अङ्गमा हुने संक्रमण तथा यौनजन्य रोगको रोकथाम, नियन्त्रण, उपचार, तथा पुर्नस्थापना राष्ट्रिय प्रोटोकल बमोजिम हुनेछ।

२२. बाइोपनको रोकथाम र उपचार: ऐनको दफा ३६ बमोजिम बाइोपनको रोकथाम र उपचारको आवश्यक व्यवस्था राष्ट्रिय प्रोटोकल बमोजिम प्रदेश तथा स्थानीय तहका अस्पताल मार्फत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

२३. लैङ्गिक हिंसामा आधारित स्वास्थ्य सेवा: ऐनको दफा ३७ बमोजिम लैङ्गिक हिंसामा परेका व्यक्तिलाई मन्त्रालयले मनो सामाजिक परामर्श सेवा तथा पुनर्स्थापना सेवाको लागि एकद्वार संकट व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ।
२४. संस्था सूचिकृत हुने सम्बन्धमा: ऐनको दफा ३८ बमोजिम मन्त्रालयले ऐन तथा यस नियमावली बमोजिमका मापदण्ड पुरा गर्ने निजी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थालाई सूचिकृत गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद- ५

खोप सम्बन्धी व्यवस्था

२५. खोप सेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरु: ऐनको दफा ३९ बमोजिम मन्त्रालयले खोप सेवा सम्बन्धी देहायको व्यवस्था गर्नेछ:-
- (क) अनुसूची- ७ अनुसारका राष्ट्रिय खोप तालिका बमोजिमका खोपहरु लक्षित वर्गलाई निःशुल्क उपलब्ध गराईनेछ।
 - (ख) राष्ट्रिय खोप तालिका अनुसार खोप सेवा प्रदेश अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी, सहरी स्वास्थ्य केन्द्र, गाउँघर क्लिनिक, बाह्यखोप केन्द्र तथा अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाबाट उपलब्ध गराईनेछ।
 - (ग) खोप सेवा सञ्चालन गर्ने मिति, समय र स्थान बारे सर्वसाधारण जनतालाई सुसूचित गराउनु पर्नेछ।
 - (घ) खोप सेवा स्वास्थ्यकर्मीबाट सञ्चालन गराउनु पर्नेछ।

२६. खोप सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति लिनु पर्ने: (१) निजी, गैरसरकारी, सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाले मन्त्रालयबाट अनुमति लिई खोप सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अनुमति लिदा देहायको प्रक्रिया पुरा गरेको हुनु पर्नेछ:-

(क) खोप सेवा सञ्चालन गर्न चाहने स्वास्थ्य संस्थाले अनुमतिका लागि दुई हजार रुपैया दस्तुर सहित अनुसूची- ८ बमोजिमको ढाँचामा मन्त्रालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम प्राप्त निवेदन अध्ययन गरी अनुमति पत्र दिन उपयुक्त देखिएमा मन्त्रालयले अनुसूची- ९ बमोजिमको ढाँचामा अनुमति पत्र दिनु पर्नेछ।

(ग) खण्ड (क) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँच बुझ गर्दा अनुमति दिन नमिल्ने भएमा मन्त्रालयले निवेदकलाई त्यसको कारण सहितको जानकारी पन्ध्र दिनभित्र दिनु पर्नेछ।

(घ) खण्ड (क) बमोजिम अनुमति लिई खोप सेवा सञ्चालन गर्ने स्वास्थ्य संस्थाले सञ्चालन गरेको खोप सेवाको प्रतिवेदन प्रत्येक छ महिनामा मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

(ड) यस नियममा जुनसुकै कुरा लेखिए तापनि सरकारी स्वास्थ्य संस्थाले खोप सेवा सञ्चालनको लागि अनुमति पत्र लिनु पर्ने छैन।

२७. अनुमति पत्रको अवधि र नवीकरण: (१) अनुमतिपत्रको अवधि जारी भएको मितिले दुई वर्षको हुनेछ।

तर स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति सकिएको अवस्थामा खोप सेवाको अवधि कायम भएता पनि सो संस्थाले खोप सञ्चालन गर्न पाउने छैन।

(२) अनुमति पत्र प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले अनुमति पत्रको अवधि समाप्त हुनु भन्दा तीन महिना अगावै अनुमति नवीकरणका लागि एक हजार रूपैयाँ शुल्क सहित मन्त्रालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ।

(३) उपनिय (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा मन्त्रालयले जाचबुझ गरी चित्त बुझेमा नवीकरण गरिदिनु पर्नेछ।

२८. अनुमति रद्द गर्न सक्ने: (१) अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले तोकिए बमोजिमको अवधिभित्र अनुमति पत्र नवीकरण नगराएमा मन्त्रालयले त्यस्तो सेवा रद्द गर्नेछ।

(२) यस नियमवली र अनुमति पत्रको शर्त अनुसार शर्त उल्लंघन गर्नुका साथै मन्त्रालयले समय-समयमा दिएका निर्देशन पालना नगरेमा त्यस्तो अनुमति पत्र जुनसुकै समयमा पनि रद्द गर्न सक्नेछ।

२९. खोप सेवाको प्रतिवेदन: (१) अनुमति प्राप्त स्वास्थ्य संस्था वा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाले आफूले सञ्चालन गरेको खोप सेवाको

प्रतिवेदन अर्को महिनाको एक हप्ताभित्र स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली अनुसार सम्बन्धित स्थानीय तह तथा स्वास्थ्य कार्यलयमा मासिक रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा देहायको विवरण समावेश गर्नु पर्नेछ:-

- (क) खोप लिने सेवाग्राहीको नाम, थर, लिङ्ग, उमेर तथा संस्था सहितको विवरण,
- (ख) बच्चाको हकमा अभिभावकको नाम, थर, ठेगाना उल्लेख गर्नु पर्ने,
- (ग) कुन खोप दिइएको हो सो को विवरण,
- (घ) खोपको कारणबाट सृजित समस्या भएमा त्यसको विवरण र सम्बन्धित निकायमा जानकारी दिएको विवरण।

(३) मन्त्रालयले निर्धारित गरेको प्रतिवेदन फारम अनुसार मासिक रूपमा प्रतिवेदन पठाउनु पर्नेछ।

३०. खोपको मापदण्ड: खोपको मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ:-

- (क) विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट गुणस्तरयुक्त रहेको भनी प्रमाणित भएको,
- (ख) उत्पादन भएको मुलुक वा अन्य मुलुकमा प्रयोग भैसकेको,
- (ग) उपभोग गर्ने म्याद भित्र भएको,
- (घ) खोपको भायलमा भ्याक्सिन भायल मनीटरको सूचक उपयुक्त भएको,
- (ङ) खोप निकासी गर्ने देशको नियामक निकायबाट लट रिलिज प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको,

(च) मन्त्रालयले समय-समयमा तोकेको अन्य मापदण्ड पुरा गरेको।

३१. खोप कोष सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) ऐनको दफा ५० उपदफा ४ बमोजिम खोप कोषको सञ्चालन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) खोप खरिद गरी खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,

(ख) प्राकृतिक प्रकोप वा महामारीका कारण तत्काल खोप खरिद गर्न आवश्यक भएमा त्यस्तो खोप खरिद गरी खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,

(ग) राष्ट्रिय खोप कार्यक्रमको विस्तार सम्बन्धी विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान गर्न,

(घ) राष्ट्रिय खोप कार्यक्रममा प्रयोग हुने खोप, निजी क्षेत्रको साझेदारीमा मुलुकभित्र उत्पादन गर्न लागत प्रभावकारिताको दृष्टीले उपयुक्त हुने देखिएमा त्यस्तो खोप उत्पादन कार्यमा लगानी गर्न,

(ङ) खोप लगाएको कारणबाट उपचार तथा क्षतिपूर्ति गर्नु पर्ने अवस्थामा।

(२) कोषको सचिवालय मन्त्रालयमा हुनेछ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (क), (ख), (घ) र (ङ) बमोजिमको कार्यमा खर्च गर्दा कोष सञ्चालक समितिले मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(४) कोषको खाताको सञ्चालन सदस्य-सचिव र मन्त्रालयको लेखा सम्बन्धी कार्य गर्ने प्रमुख कर्मचारीबाट हुनेछ।

(५) कोषको रकम उपनियम (१) को खण्ड (ख) र (ङ) मा उल्लेखित कार्यमा बाहेक कोषको अन्य कामका लागि खर्च गर्दा कम्तीमा दुई करोड रूपैयाँ कोषमा मौज्दात रहने गरी खर्च गर्नु पर्नेछ।

(६) उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको कार्यको लागि खर्च भएको रकम प्रदेश सरकारले यथा शीघ्र कोषलाई सोध भर्ना गर्नेछ।

३२. **कोष सञ्चालक समिति:** (१) ऐनको दफा (५) बमोजिमको खोप कोषको सञ्चालन गर्न देहायको कोष सञ्चालक समिति रहनेछ:-

(क) सचिव, मन्त्रालय -अध्यक्ष

(ख) निर्देशक, स्वास्थ्य निर्देशनालय - सदस्य

(ग) निर्देशक, स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र -सदस्य

(घ) अधिकृत प्रतिनिधि, प्रदेशको अर्थ हेर्ने

मन्त्रालय -सदस्य

(ङ) खोप कार्यक्रममा संलग्न व्यक्ति

वा गैरसरकारी संस्थाहरु मध्येबाट

प्रतिनिधित्व हुने गरी मन्त्रालयबाट

मनोनीत कम्तीमा एक जना महिला

सहित दुई जना - सदस्य

(च) प्रमुख, चिकित्सा सेवा तथा

अस्पताल विकास महाशाखा

-सदस्य-सचिव

(२) सम्बन्धित विषय विज्ञलाई समितिमा आमन्त्रण गर्न सकिने छ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (ड) बमोजिमको सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ।

(४) उपनियम (१) को खण्ड (ड) बमोजिमको सदस्यहरूले आफ्नो पदीय जिम्मेवारी पुरा नगरेमा मन्त्रालयले त्यस्तो सदस्यलाई जुनसुकै बखत सदस्य पदबाट हटाउन सक्नेछ।

तर त्यसरी सदस्य पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाइ पेश गर्ने मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन।

३३. कोष सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: नियम ३२ को उपनियम (१) बमोजिमको कोष सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) खोप कार्यक्रम सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने कार्यमा मन्त्रालयलाई सहयोग गर्ने,

(ख) कोषको वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तयार गरी मन्त्रालय समक्ष पेश गर्ने,

(ग) खोप कार्यक्रमको विकास, विस्तार र सञ्चालन गर्ने,

(घ) खोप कार्यक्रमलाई दीगो र भरपदो बनाउन कोषको लागि स्रोत जुटाउने,

(ङ) कोषको रकम खर्च गर्ने सम्बन्धमा प्रचलित

कानूनको अधीनमा रही आवश्यक कार्यविधि बनाई लागू गर्ने,

- (च) कोषको विकास तथा विस्तारको लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने,
- (छ) खोप कोषमा एक लाख रुपैयाँ वा सो भन्दा बढी आर्थिक सहयोग गर्ने व्यक्ति वा दाता, संस्थालाई सम्मान पत्र दिन सक्ने।
- (ज) कोष सञ्चालक समितिले आफूले वर्ष भरिमा गरेको काम कारबाहीको वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिना भित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ। त्यस्तो प्रतिवेदन समितिले सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।
- (झ) कोष सञ्चालक समितिले यस नियमावली बमोजिम आफूलाई प्राप्त भएको अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सचिव वा प्रदेश सरकारको कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।
- (ञ) कोषको उद्देश्य प्राप्तिको लागि अन्य आवश्यक काम गर्ने वा गराउने।

३४. कोष सञ्चालक समितिको बैठक र निर्णय: कोष सञ्चालक समितिको बैठक र निर्णय देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नेछ।
- (ख) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य-सचिवले बोलाउनेछ।

- (ग) समितिको बैठक बस्नु भन्दा कम्तीमा चौबीस घण्टा अगावै सदस्य-सचिवले बैठकमा छलफल हुने कार्य सूची सहितको सूचना सबै सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ।
- (घ) समितिको कुल सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ।
- (ङ) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले र निजको अनुपस्थितिमा समितिको बैठकमा उपस्थित सदस्यहरूले आफू मध्येबाट छानेको सदस्यले गर्नेछ।
- (च) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछ।
- (छ) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

३५. कोष सञ्चालक समितिको लेखा र लेखापरीक्षण: कोष सञ्चालक समितिको लेखा र लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) कोषको लेखा नेपाल सरकारले अवलम्बन गरेको लेखा प्रणाली बमोजिम राखिनेछ।
- (ख) कोषको आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रदेश लेखा नियन्त्रकको कार्यालयबाट हुनेछ।

(ग) कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षको कार्यालयबाट हुनेछ।

३६. निर्देशन दिन सक्ने: मन्त्रालयले कोष सञ्चालक समितिको काम कारबाहीको सम्बन्धमा समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ। त्यस्तो निर्देशन पालना गर्नु समितिको कर्तव्य हुनेछ।

परिच्छेद- ६

पोषण सम्बन्धी व्यवस्था

३७. बाल आहार सम्बन्धी व्यवस्था: ऐनको दफा ५२ को उपदफा (३) बमोजिमको बाल आहार सम्बन्धी व्यवस्था देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) स्वास्थ्यकर्मीले नवजात शिशुलाई बिगौती दुधको महत्व, पूर्ण स्तनपान, स्तनपान सम्बन्धी उपयुक्त आशन र सम्पर्क सम्बन्धी परामर्श दिनु पर्नेछ।
- (ख) स्वास्थ्य संस्थामा आमाको दूधलाई प्रतिस्थापन गर्ने बजारमा पाइने कुनै पनि दूध तथा खाद्य आहारको प्रचार सामग्री वा नमूना प्रदर्शन गर्न तथा सेवन गर्न सल्लाह, परामर्श दिन पाइने छैन।
- (ग) स्वास्थ्यकर्मीले स्वास्थ्य संस्थामा जन्मने नवजात शिशुलाई जन्मने बित्तिकै आमाको छातीमा टासेर न्यानो राख्न तथा एक घण्टाभित्र स्तनपान गर्न प्रेरित गर्नु पर्नेछ।
- (घ) बच्चालाई छ महिनासम्म आमाको दूध मात्र खुवाउन सल्लाह दिनु पर्नेछ।
- (ङ) स्वास्थ्य संस्था, खोप क्लिनिक तथा गाउँघर

क्लिनिकबाट छ महिना पुरा भएका शिशुहरुलाई स्तनपानको साथै पूरक खाना खान परामर्श दिनु पर्नेछ।

(च) बच्चालाई स्थानीय उत्पादित खाद्य पदार्थबाट पूरक खाना तयार गरी उमेर अनुसार पटक, मात्रा, बाक्लोपन तथा खानाको विविधिकरण सम्बन्धी जानकारी गराउनु पर्नेछ। पूरक खानालाई विविध पौष्टिक तत्वको सम्मिश्रण गर्न अन्न, गेडागुडी, तरकारी वा फलफूल, पशुजन्य खानाहरुलाई मिलाएर तयार गर्न परामर्श दिनु पर्नेछ।

(छ) बालआहार सम्बन्धी तथ्यहीन भ्रामक सूचना सामग्री तथा बिज्ञापन कुनै पनि माध्यमबाट प्रसारण गर्न पाइने छैन।

३८. गुणस्तर कायम गर्नुपर्ने: ऐनको दफा ५३ बमोजिम खाद्यपदार्थ, औषधिजन्य र पानी लगायतका पदार्थको उत्पादन, भण्डारण वा बिक्री वितरण गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्नेछ:-

(क) खाद्यपदार्थ सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) खाद्य पदार्थको विवरण सजिलैसँग स्पष्ट देखिने गरी लेबुलमा खुलेको हुनु पर्छ र उपरोक्त खाद्य पदार्थ एक भन्दा बढी बैरन वा भाँडा भित्र राखिएको भएमा त्यस्तो भित्रि बैरन वा भाँडामा पनि लेबुल लगाउनु पर्नेछ।

(२) खाद्य पदार्थ प्याक गर्न वा बिक्रीको लागि

लेबुल लगाउने व्यवसायीको नाम तथा ठेगाना स्पष्ट लेबुलमा उल्लेख भएको हुनु पर्नेछ र व्यवसाय गर्न कुनै व्यवसायीको निर्देशन वा निजको तर्फबाट यसरी खाद्य पदार्थ प्याक वा लेबुल लगाउने काम भएको रहेछ भने त्यस्तो लेबुलमा सो व्यवसायीको पनि नाम तथा ठेगाना खुलेको हुनु पर्नेछ।

- (३) एउटै मात्र खाद्य पदार्थबाट बनेको भए सो खाद्य पदार्थको वास्तविक नाम खोलिनु पर्ने र दुई वा दुई भन्दा बढी खाद्य पदार्थ मिली बनेको खाद्य पदार्थ भए त्यस्तो समिश्रण खाद्य पदार्थको प्रचलित नाम भए सो नाम र त्यसमा समावेश गरिएका छुट्टाछुट्टै खाद्य पदार्थको वास्तविक वा प्रचलित नाम तथा साधन पदार्थहरूको हकमा प्रयोग गरिएको वजन वा मात्राको क्रम अनुसार नाम र परिमाण खुलाउनु पर्नेछ।

तर पानी साधकको रूपमा प्रयोग भएकोमा यो बमोजिम त्यसको परिमाण र नाप खुलाउनु पर्ने छैन।

- (४) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको खुद तौल वा नापको परिमाण स्पष्ट रूपमा खुलेको हुनु पर्छ र सो बमोजिम खुलेको नाप वा परिमाण कुनै हालतमा पनि कम रहेको हुनु हुँदैन। प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको भाँडा

र त्यसको बैरनको तौल वा परिमाणको आधारमा बिक्री गर्न दिइएको खाद्य पदार्थ छ भने त्यसको सम्बन्धमा प्याक गरिएको भाँडा र बैरन सहितको न्यूनतम तौल वा परिमाण पनि स्पष्ट खुलेको हुनु पर्छ।

(५) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थ रहेको भाँडाको लेबुलमा अनिवार्य रूपले व्याच नं., उत्पादन मिति र उपभोग गरी सक्नु पर्ने मिति राख्नु पर्नेछ।

(६) उपनियम (१) बमोजिम लेबुलमा रहने विवरण नेपाली भाषा वा अंग्रेजी भाषामा हुनु पर्नेछ। यसका अतिरिक्त अन्य कुनै भाषामा पनि विवरण खुलाउन चाहेमा खुलाउन सकिनेछ।

(ख) औषधि सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) औषधि उत्पादन गर्न दर्ता भएको उद्योगले कुनै पनि औषधि उत्पादन गर्नुअघि प्रचलित कानून बमोजिम अनुज्ञा पत्र लिनु पर्नेछ।

(२) अनुज्ञा पत्र प्राप्त गरेका उद्योगले उत्पादित औषधि बिक्री वितरण गर्न बिक्री वितरण प्रमाण पत्र लिनु पर्नेछ।

(३) उत्पादित औषधिमा स्पस्ट देखिने गरी लेबुल लगाउनु पर्नेछ। उक्त लेबुलमा कम्तीमा निम्न कुराहरु खुलेको हुनु पर्दछ:-

(क) औषधिको नाम र परिमाण,

- (ख) उत्पादन अनुज्ञा पत्र नं.,
- (ग) सक्रिय तत्व वा तत्वहरूको सूची
(त्यसको परिमाण सहित),
- (घ) व्याच नम्बर,
- (ङ) औषधि उत्पादन गरेको मिति,
- (च) म्याद नाघ्ने मिति (आवश्यक
भएको औषधिमा)
- (छ) सञ्चयको अवस्था र आवश्यक
सावधानीको जानकारी,
- (ज) प्रयोग गर्ने तरिका,
- (झ) उत्पादनकर्ताको नाम र ठेगाना,
- (ञ) औषधिको समूह, र
- (ट) देवनागरी लिपिमा औषधिको नाम ।

(ग) खानेपानी सम्बन्धी व्यवस्था: बिक्री तथा वितरण गरिने खानेपानी राष्ट्रिय खानेपानी गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम हुनेछ ।

३९. सूक्ष्म पोषण सम्बन्धी व्यवस्था: ऐनको दफा ५५ बमोजिम सूक्ष्म पोषण तत्वको प्रबर्धन गर्नका लागि मन्त्रालयले देहाय बमोजिमका कार्यहरू गर्नुपर्ने:-

- (क) आइरन धेरै पाइने खाना खानको लागि प्रोत्साहित गर्ने,
- (ख) गर्भवती भएको तीन महिना पुरा भएदेखि सुत्केरी भएको छ हप्तासम्म "आइरन चक्री" खुवाउने,

- (ग) भिटामिन ए धेरै पाइने खानेकुराहरू (अण्डा, कलेजो, मेवा, आँप, गाजर, पहेँलो फर्सि, गाँडा हरियो सागपात) पर्याप्त मात्रामा उपभोग गर्न प्रोत्साहित गर्ने,
- (घ) आयोडिन युक्त नुनको प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गर्ने,
- (ङ) मन्त्रालयले आइरन, भिटामिन ए लगाएतका सूक्ष्म पोषण तत्वहरू बजारमा बिक्री हुने गहुँको पिठो, चामल लगायतका खाद्यान्नमा सम्मिश्रण गर्न कार्यविधि बनाई निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्न सक्नेछ,
- (च) बालबालिका, किशोरी, गर्भवती तथा स्तनपान गराउने महिला एवं ज्येष्ठ नागरिकहरूमा सूक्ष्म पोषण पदार्थ कमी हुन नदिन स्वास्थ्य संस्था तथा विद्यालय पोषण कार्यक्रम मार्फत प्रतिकारात्मक तथा प्रबर्द्धनात्मक कार्यहरू सञ्चालन गर्नेछ,
- (छ) बालबालिका, किशोरी, गर्भवती तथा स्तनपान गराउने महिला एवं ज्येष्ठ नागरिकहरूमा पोषण सुधार गर्नका लागि स्थानीय रूपमा उत्पादित खाद्यान्नबाट बनाइने खानामा विविधिकरण गर्न प्रोत्साहित गर्नेछ।

•परिच्छेद- ७

✽.....आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी व्यवस्था

४०. आयुर्वेद औषधिजन्य जडीबुटीको गुणस्तर नियमन समिति: (१)

ऐनको दफा ५६ को उपदफा (३) बमोजिम आयुर्वेद औषधिजन्य जडीबुटीको गुणस्तर नियमन गर्न देहाय बमोजिमको समिति हुनेछ:-

(क) निर्देशक, स्वास्थ्य निर्देशनालय -संयोजक

(ख) प्रमुख, अस्पताल विकास तथा चिकित्सा सेवा महाशाखा, सामाजिक विकास मन्त्रालय -सदस्य

(ग) आयुर्वेद चिकित्सक, निर्देशनालयरहने जिल्लाको जिल्ला आयुर्वेद केन्द्र/औषधालय -सदस्य

(घ) फार्मसी अधिकृत, स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र -सदस्य

(ङ) प्रमुख, आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा शाखा, स्वास्थ्य निर्देशनालय -सदस्य

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समितिले तोके बमोजिम हुनेछ।

(३) समितिका संयोजकले उपनियम (१) बमोजिमको समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विज्ञलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

४०क. ✽.....

• पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित।

✽ दोस्रो संशोधनद्वारा झिकिएको।

परिच्छेद-८

नसर्ने रोगको रोकथाम तथा विद्यालय नर्स सम्बन्धी व्यवस्था

४१. नसर्ने रोगको रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी: (१) ऐनको दफा ६३ को उपदफा (२) बमोजिम नसर्ने रोगको रोकथाम तथा व्यवस्थापनको लागि नसर्ने रोगको समयमा नै पहिचान, निदान र उपचार गर्न तथा त्यसबाट हुने जटिलतालाई रोकथाम र न्यूनीकरण गर्नका लागि सामान्यतया तीस वर्ष वा सो भन्दा माथिका स्वस्थ देखिने व्यक्तिले कम्तीमा वर्षमा एकपटक अस्पताल वा आधारभूत स्वास्थ्य संस्थामा गई स्वास्थ्य परीक्षण गर्नु र गराउनु सबै व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ।

स्पष्टीकरण: यस उपनियममा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि विरामी व्यक्ति वा तीस वर्ष भन्दा मुनिका स्वस्थ व्यक्तिले स्वेच्छाले यस उपनियम बमोजिम स्वास्थ्य परीक्षण गराउन कुनै बाधा पर्ने छैन।

(२) उपनियम (१) बमोजिम नसर्ने रोगको समयमा नै पहिचान, निदान र उपचार गर्न तथा त्यसबाट हुने जटिलतालाई रोकथाम र न्यूनीकरण गर्नका लागि सबै नागरिकको पहुँच हुने गरी मन्त्रालयले अभियानकै रूपमा स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(३) मन्त्रालयले स्थानीय तह तथा जिल्ला प्रशान कार्यालयसँगको सहकार्य र समन्वय मार्फत नसर्ने रोगको रोकथामका लागि पत्रु खानाको प्रयोग, घरायसी धुवाँ र प्रदूषण, सूर्तिजन्य पदार्थ र मदिरा सेवन नियन्त्रण र नियमन कार्यलाई सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(४) यस नियम बमोजिम नसर्ने रोग पहिचान, निदान, उपचार र रोकथाम सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि र स्वास्थ्य

प्रबर्धनका उपाय बारे विद्यालय, सञ्चार माध्यम र बिभिन्न विधिबाट प्रचार प्रसार गरी रोगको जोखिम न्यूनीकरण गर्नु पर्नेछ।

(५) दैनिक स्वस्थ, ताजा र पोषिलो खाना खाने र कम्तीमा तीस मिनेट शारीरिक अभ्यास तथा योग गर्ने बानी व्यवहारलाई विद्यालय र समुदाय मार्फत प्रबर्धन गर्नु पर्नेछ।

(६) सुरक्षा निकाय र उद्योग तथा कल कारखानासँगको समन्वयमा दुर्घटना र चोटपटक रोकथाम, न्यूनीकरण र नियन्त्रणका उपायहरु अवलम्बन गर्न प्रोत्साहन गर्नु पर्नेछ।

*(७) दीर्घ नसर्ने रोग तथा मष्तिस्कघात लगायतको उपचारमा मन्त्रालयले कार्यविधि निर्माण गरी लक्षित वर्गलाई सहूलियत प्रदान गर्न सक्नेछ।

४२. मानसिक स्वास्थ्य समस्या, उपचार र मनोसामाजिक परामर्श: (१)

कुनै व्यक्तिलाई मानसिक स्वास्थ्य समस्या भएमा घरैमा बाधेर वा थुनेर लुकाएर राख्न वा बेवारिस अवस्थामा राख्न पाइने छैन।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समस्या भएको व्यक्तिलाई समयमै उचित पहिचान, आवश्यक परामर्श र उपचारका लागि आधारभूत स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा लैजानु पर्छ।

(३) यस नियमावली बमोजिम स्वास्थ्य परीक्षण गराउने नागरिकलाई परीक्षण गराएकै आधारभूत स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालमा आवश्यक परामर्श र निशुल्क तोकिएका औषधि वितरण गर्ने व्यवस्था मन्त्रालयले मिलाउनेछ।

(४) उपनियम (१) बमोजिमको समस्या विशेषज्ञ सेवाद्वारा समाधान गर्नका लागि मन्त्रालयले आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी आवश्यक सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

(५) कडा किसिमको मानसिक रोग तथा लागू पदार्थको लत लागेका नागरिकको उचित उपचार र पुनर्स्थापनाका लागि सरकारी, निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको साझेदारीमा मन्त्रालयले कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ।

(६) आत्महत्या रोकथाम तथा न्यूनिकरणका लागि मन्त्रालयले सरोकारवालासँगको सहकार्यमा सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ।

४३. विद्यालय नर्सको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था: ऐनको दफा ६५ को उपदफा (२) बमोजिम विद्यालय नर्सको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ:-

(क) किशोर किशोरीको यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य समस्या पत्ता लगाउने र आवश्यक सेवा र परामर्श प्रदान गर्ने,

(ख) बालबालिका, शिक्षक र कर्मचारीको स्वास्थ्य समस्या पत्ता लगाउने र आवश्यक सेवा र परामर्श प्रदान गर्ने,

(ग) बालबालिकाको कुपोषणको स्थिति, छाला, आँखा, मानसिक स्वास्थ्य अवस्था, विकास सम्बन्धी ढिलाई, व्यवहारजन्य समस्या, मुख स्वास्थ्य र कान सम्बन्धी समस्याको प्रारम्भिक जाँच गर्ने, प्राथमिक उपचार व्यवस्थापन गर्ने, आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिने र प्रेषण गर्ने,

- (घ) बालबालिकाले सबै खोप लगाए नलगाएको यकिन गर्ने,
- (ङ) बालबालिकालाई भिटामिन ए र जुकाको औषधि राष्ट्रिय कार्यक्रम बमोजिम ख्वाउन प्रेरित गर्ने,
- (च) बालबालिकालाई व्यक्तिगत सरसफाइ, साबुन पानीले हात र मुख धुनुको महत्व बुझाउने,
- (छ) बालबालिका, शिक्षक र कर्मचारीलाई आकस्मिक र प्राथमिक उपचार सेवा प्रदान गर्ने,
- (ज) बालबालिकालाई मनोसामाजिक परामर्श सेवा प्रदान गर्ने,
- (झ) बालबालिका, शिक्षक, कर्मचारी र अभिभावकलाई स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्ने,
- (ञ) सूर्तिजन्य पदार्थ रहित र स्वस्थ पाठशाला निर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
- (ट) सरुवा रोग संक्रमण र यसबाट बच्ने उपाय तथा नसर्ने रोग रोकथाम र नियन्त्रणका उपाय बारे जानकारी गराउने,
- (ठ) अभिभावक, स्थानीय स्वास्थ्य संस्था, पालिका र विद्यालय बीच समन्वय कायम गर्ने,
- (ड) सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध

स्वास्थ्य सेवा लिनको लागि बालबालिका, शिक्षक, कर्मचारी र अभिभावकलाई प्रेरित गर्ने,

- (ढ) स्थानीय तहमा सरकारी स्वास्थ्य सेवा र अभियान सञ्चालनमा स्वास्थ्य संस्थालाई आवश्यक सहयोग गर्ने,
- (ण) विद्यालयमा स्वस्थ खाजा प्रवर्धन र पत्रु खाना (Junk Food) निरुत्साहित गर्न आवश्यक कार्य गर्ने,
- (त) विद्यालय स्वास्थ्य नीति निर्माण गर्न अग्रसर हुने र सहयोग गर्ने,
- (थ) महिनावारी स्वास्थ्य व्यवस्थापन र स्वस्थ जीवनशैली सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- (द) विद्यालय स्वास्थ्य सेवा र शिक्षा सम्बन्धी आफूले गरेको कामको अभिलेख राख्ने र प्रतिवेदन गर्ने,
- (ध) विद्यालयमा बालबालिकालाई आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि विद्यार्थीको अभिभावकसँग अनुसूची- १० वमोजिम पूर्व सुसूचित मञ्जुरीनामा लिने।
- (न) बालबालिका, शिक्षक र कर्मचारीलाई थप उपचार आवश्यक भएमा अनिवार्य रूपमा अनुसूची- ११ वमोजिमको प्रेषण पुर्जा भरेर सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा पठाउने।

(प) विद्यालय स्वास्थ्य सेवा र शिक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनका लागि योजना तर्जुमा, समन्वय, सञ्चालन, अभिलेख, प्रतिवेदन लगायतका व्यवस्थापकीय तथा अन्य कार्यहरु समेत विद्यालय नर्सले गर्ने।

परिच्छेद- ९

विविध

***४४. आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा तथा संक्रामक रोग सम्बन्धी व्यवस्था:**

(१) आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न मन्त्रालयमा अद्यावधिक स्वास्थ्य विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना हुनुपर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको योजना कार्यान्वयनका लागि प्रदेशको स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गर्नुपर्नेछ।

(३) उपनियम (१) बमोजिमको योजना कार्यान्वयन गरी आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार द्रुत प्रतिकार्य टोली र आपतकालीन चिकित्सकीय टोली परिचालन गर्नुपर्नेछ।

(४) ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती वा सुत्केरी महिला र नवजात शिशुको उद्धारका लागि मन्त्रालयले आकस्मिक हवाई उद्धार सेवाको व्यवस्था गर्न सक्नेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

***४४क. स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य सञ्चालन कोषको व्यवस्थापन: (१)**

ऐनको दफा ७१ को उपदफा (७) बमोजिम मन्त्रालयमा स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य सञ्चालन कोष स्थापना हुनेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको कोषमा देहायबमोजिमका रकम रहनेछन्:-

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने रकम,

(ग) स्वदेशी संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त हुने रकम,

(घ) नेपाल सरकारको अनुमतिमा विदेशी सरकार, संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त हुने रकम,

(ङ) अन्य कुनै स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम।

(३) उपनियम (१) बमोजिमको कोषमा प्रदेश सरकारले वार्षिक रूपमा रकम थप गर्दै जानुपर्नेछ।

(४) उपनियम (१) बमोजिमको कोष र सो कोष सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था मन्त्रालयले कार्यविधि बनाई तोके बमोजिम हुनेछ।

४५. स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार: ऐनको दफा ७८ को उपदफा (३) बमोजिम कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थाले मानव स्वास्थ्यलाई प्रतिकूल असर गर्ने, सामाजिक सदभाव बिथोल्ने, अतिरञ्जित वा

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

भ्रामक प्रकृतिका, तथ्यहीन स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार सामग्री निर्माण गरी त्यस्तो सन्देश वा सूचना वा सामग्री वा विज्ञापन कुनै पनि सञ्चारमाध्यम वा अन्य कुनै तरिकाबाट सम्प्रेषण गर्न पाउनेछैन।

***४६. रक्त सञ्चार सम्बन्धी सेवा अनुमति र नवीकरण:** (१) रक्त सञ्चार सम्बन्धी सेवाको अनुमति र नवीकरण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(२) रक्त सञ्चार सेवा सुलभ रूपमा उपलब्ध गराउन ब्लड ब्याग र रक्त परीक्षण लगायतका कार्यमा यस नियमावली बमोजिमको मापदण्ड बनाइ मन्त्रालयले सहूलियत दिन वा निःशुल्क गर्न सक्नेछ।

(३) प्रदेशमा रक्त सञ्चार सेवा सञ्चालन सम्बन्धी अनुमति, नवीकरण र नियमन लगायत कार्यका लागि मन्त्रालय मातहतको प्रदेश जनस्वास्थ्य प्रयोगशालामा प्रदेश रक्त सञ्चार नियमन व्युरो स्थापना गर्न सकिनेछ।

***४७. अभिलेख र प्रतिवेदन राख्नु तथा पेस गर्नुपर्ने:** (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफूले प्रदान गरेको स्वास्थ्य सेवा तथा सेवाग्राही लगायत स्वास्थ्य सम्बन्धी अन्य अभिलेख र प्रतिवेदन व्यवस्थित गर्न नेपाल सरकारको स्वास्थ्य व्यवस्थापन सूचना प्रणाली वा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले तोकेको अन्य प्रणाली बमोजिम गर्नुपर्नेछ।

(२) स्वास्थ्य औजार, उपकरण र सामग्रीहरूको परिमाण, आवश्यकता, अवस्था, सूचना, अभिलेख र प्रतिवेदन लगायतका कार्यका लागि विद्युतीय अनलाइन सफ्टवेयर प्रयोग गर्न सकिनेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

४८. जन्म र मृत्युको प्रमाणपत्र: (१) स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा जन्मेको नवजात शिशुको बाबु वा आमा को नाम, जन्मेको मिति र समय उल्लेख गरी बाबु वा आमालाई शिशु जन्मेको प्रमाणपत्र अनुसूची-१३ मा तोकिएको ढाँचामा दिनु पर्नेछ।

(२) प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले आफ्नो स्वास्थ्य संस्थामा मृत्यु भएका व्यक्तिको मृत्यु प्रमाणपत्र अनुसूची- १४ मा तोकिएको ढाँचामा दिनु पर्नेछ।

+४९. जनशक्ति विकास, उत्पादन, उपयोग र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था:

(१) ऐनको दफा ६ को उपदफा (४क) को प्रयोजनका लागि देहायको प्रक्रिया पुरा गर्नुपर्नेछ:-

(क) नेपालको शिक्षण संस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थी वा प्रदेश सरकार मातहतका कर्मचारीले प्रदेशभित्रका स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि सम्बन्धित शिक्षण संस्था वा निकायबाट ईथिकल स्वीकृति प्राप्त गरी आएमा अनुसूची-१५ को खण्ड (क) बमोजिमको शुल्क लिई मन्त्रालयले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(ख) नेपाल बाहिरको शिक्षण संस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थीले प्रदेशभित्र स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि अनुसूची-१५ को

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

खण्ड (ख) बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर लिई मन्त्रालयले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(ग) कुनै संस्था वा निकायले प्रदेशभित्र स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि सहमति माग गरेको खण्डमा नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद् वा प्रदेश स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद्बाट स्वीकृति लिइ मात्र कार्यान्वयन गर्ने गरी अनुसूची-१५ को खण्ड (ग) बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर लिई मन्त्रालयले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(घ) कुनै व्यक्तिले प्रदेशभित्र स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि सहमति माग गरेको खण्डमा नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद् वा प्रदेश स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद्बाट स्वीकृति लिएर मात्र कार्यान्वयन गर्ने गरी अनुसूची-१५ को खण्ड (घ) बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर लिई मन्त्रालयले अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ।

(ङ) चिकित्सा तथा स्वास्थ्य विज्ञान विषयमा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीको अध्ययनको आवश्यकता पुरा गर्न मन्त्रालय वा मातहतका अस्पताल वा जनस्वास्थ्य कार्यालय वा अन्य

निकायमा चिकित्सा तथा स्वास्थ्य विज्ञान विषयको व्यवहारिक सिकाइ, क्लिनिकल, प्रयोगात्मक अभ्यासको लागि अनुसूची-१५ को खण्ड (ङ) बमोजिमको शुल्क वा दस्तुर लिई मन्त्रालयले सहमति दिन सक्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमका विद्यार्थी वा संस्था वा निकाय वा व्यक्तिको सिकाई तथा अध्ययन अनुसन्धानमा सहजीकरण गर्नका लागि त्यस्ता स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख वा निजले तोकेको कर्मचारी सुपरीवेक्षक/श्रोतव्यक्तिको रूपमा खटिन सक्नेछ।

(३) यस नियम बमोजिम उठेको शुल्क वा दस्तुर मन्त्रालय वा मातहतका जनस्वास्थ्य कार्यालय वा अन्य निकायको हकमा राजस्व खातामा तथा अस्पताल र आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सालयको हकमा व्यवस्थापन समितिको कोषमा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(४) उपनियम (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि चिकित्सा तथा स्वास्थ्य विज्ञान विषयमा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीलाई स्वास्थ्य संस्थाको नीति, कानून, रणनीति, कार्यक्रम र क्रियाकलाप बारेमा आधा दिनसम्मको स्थलगत भ्रमण वा अभिमुखीकरण गर्न वा जानकारी दिन कुनै शुल्क वा दस्तुर लाग्नेछैन।

(५) यस नियम बमोजिम सिकेका सिकाई, क्लिनिकल, प्रयोगात्मक अभ्यास तथा अध्ययन अनुसन्धानको प्रतिवेदन विद्यार्थी वा संस्था वा निकाय वा व्यक्तिले स्वास्थ्य संस्थामा पेस र प्रस्तुति गर्नु पर्नेछ।

(६) मन्त्रालय मातहतको कुनै अस्पतालको सहमति लिई कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थाले शिक्षण संस्थाको सञ्चालन गर्न पाइने छैन।

+५०. सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्न सक्ने: ऐनको दफा ७५ बमोजिम गरिब, असहाय, वेवारिसे, आश्रममा आश्रित, सिमान्तकृत, लोपोन्मुख, द्वन्द पीडित, शहिद परिवार, अपाङ्ग (शारीरिक र मानसिक), जेष्ठ र विपन्न लगायतका प्रदेश सरकारले तोकेको अन्य लक्षित वर्गका नागरिकको उपचारमा सहजीकरण गर्नका लागि मन्त्रालयले मापदण्ड बनाई स्वास्थ्य बिमा प्रिमियम भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

+५१. सूचना तथा गुनासो व्यवस्थापन: (१) ऐनको दफा ८१ बमोजिम स्वास्थ्य संस्थामा गुनासो व्यवस्थापन र नागरिक बडापत्र र सूचना अधिकारीमा सबैको सहज पहुँच हुने गरी व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम व्यवस्थापन गरिएका गुनासो, नागरिक बडापत्र र सूचना अधिकारी बारेको विवरण कार्यालयको वेवसाइट लगायतमा सहज र पहुँचयोग्य स्थान र माध्यममा राख्नुपर्नेछ।

+५२. स्वास्थ्य शिबिर सञ्चालन: पचास शय्या सम्मको स्वास्थ्य संस्थाले वर्षमा कम्तिमा एक पटक र पचास शय्या भन्दा बढी दुई सय शय्या सम्मको स्वास्थ्य संस्थाले वर्षमा कम्तिमा दुई पटक विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिबिर सञ्चालन गर्नुपर्नेछ। सोको कार्यान्वयनको सम्बन्धमा प्राविधिक समितिले अनुगमन गर्न सक्नेछ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

अनुसूची-१

(नियम ३ र नियम ४ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक, प्रशामक
स्वास्थ्य सेवा/ आधारभूत/आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाहरु

क. खोप सेवा

खोप सेवाहरु	बालबालिका: बि.सि.जि (BCG); पोलियोखोप (Injectable& Oral); निमोकोकल (Pneumococcal); डि.पि.टी., हिब, हेपाटाइटीस बी. ((DPT, Hib, Hepatitis B); दादुरा-रुबेला (Measles-Rubella), जापनिज इन्सेफलाइटिस (Japanese encephalitis), गर्भवती महिला तथा प्रजनन उमेरका महिला: धनुष्टङ्कार तथा भ्यागुते रोग विरुद्ध खोप (Tetanus and diphtheria/Td vaccine)
-------------	--

ख. नवजात शिशु तथा बालरोग व्यवस्थापन

नवजात शिशु तथा बालरोग व्यवस्थापन सेवा	२ महिनासम्मको शिशुको स्याहार तथा उपचार: तपसिल बमोजिमका अवस्था भएका नवजात शिशुहरुको स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार आधारभूत सेवाहरु प्रदान गर्नु पर्नेछ। नवजात संक्रमण (neonatal sepsis), निस्साएका नवजात शिशु (Birth asphyxia), शीतांग (hypothermia), कमलपित्त (jaundice), कम जन्मतौल (Low birth weight), समय नपुगी जन्मेका (Premature birth), स्तनपान तथा खुआउने सम्बन्धी समस्या(Feeding Problems), नाभी सम्बन्धी समस्या, रगतमा ग्लुकोजको कमी, जन्मजात विकलाङ्गता (Birth defect)
---------------------------------------	---

	२ महिना देखि ५ वर्षसम्मका बालबालिकाको स्याहार तथा उपचार: तपसिल बमोजिमका अवस्थामा स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार आधारभूत सेवाहरू प्रदान गर्नु पर्नेछ। शीघ्र श्वासप्रश्वास संक्रमण र निमोनिया (ARI, pneumonia), औलो, झाडापखाला, दादुरा, कुपोषण, कानको संक्रमण।
--	--

ख (१). पोषण सेवाहरू

पोषण (Nutrition) सम्बन्धी सेवाहरू	<u>पोषण परामर्श तथा कुपोषणको व्यवस्थापन:</u> पोषण परामर्श: गर्भवती महिलालाई पोषण परामर्श, आमाहरूलाई स्तनपान लगायत बालबालिकाका निम्ति लागि पोषण परामर्श
	आहार विविधीकरण (Dietary diversification) परामर्श सेवा र प्रदर्शन
	सामान्य शीघ्र कुपोषणको स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार निदान र व्यवस्थापन
	जटिल शीघ्र कुपोषणको स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार निदान र प्रेषण सेवा
	<u>सूक्ष्म पोषण पूरकता (Micronutrient supplementation):</u> - पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको लागि: भिटामिन ए क्याप्सुल - गर्भवती महिलाका लागि: आइरन चक्री Folic acid - सुत्केरी महिलाका लागि: आइरन चक्री

	१२-५९ महिना तथा स्कूल जाने बालबालिकाको लागि (बिद्यालय मार्फत): जुकाको औषधि
	गर्भवती महिलाका लागि: जुकाको औषधि
	२ वर्ष मुनि बालबालिकाका लागि: बृद्धि अनुगमन तथा परामर्श
	बी.एम.आई.(Body Mass Index) जाँच तथा परामर्श

ख (२). गर्भवती, प्रसूति तथा सुत्केरी सेवा

गर्भवती जाँच सेवा (Antenatal service)	- सामान्य गर्भावस्थाको पहिचान, परामर्श, स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार व्यवस्थापन र प्रेषण - उच्च जोखिम गर्भावस्थाको पहिचान, परामर्श, स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार व्यवस्थापन र प्रेषण
प्रसव तथा सुत्केरी सेवा (Delivery service)	- सामान्य सुत्केरी सेवा परामर्श, जटिल सुत्केरीको पहिचान, व्यवस्थापन र प्रेषण सेवा (Birthing Center बाट) - सुत्केरी पश्चात स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार व्यवस्थापन, परिवार नियोजन सेवा तथा परामर्श - स्तरीय उपचार प्रोटोकल अनुसार तत्काल तथा अत्यावश्यक नव शिशु स्याहार (Immediate and Essential New Born Care)

ख (३). परिवार नियोजन, गर्भपतन सेवा प्रजनन स्वास्थ्य समस्या तथा महिला क्यान्सरहरु सम्बन्धी सेवाहरु

परिवार नियोजन (Family planning)	परिवार नियोजन परामर्श तथा सेवा: पुरुष कण्डम, गर्भ निरोधक चक्री (OCP), गर्भ निरोधक सुइ,
गर्भपतन सेवा (Abortion-related services)	- सुचीकृत स्वास्थ्य संस्थाबाट सुरक्षित गर्भपतन सेवा, परामर्श तथा प्रेषण - गर्भपतन पश्चात (Post-abortion) सेवा तथा आवश्यक परामर्श र परिवार नियोजन सेवा समेत
प्रजनन स्वास्थ्य समस्याहरु (Reproductive health morbidity)	<u>आइ खस्ने समस्या (Utero-Vaginal prolapse):</u> शीघ्र पहिचान (Early screening) तथा परामर्श <u>प्रजनन फिस्टुला (Obstetric fistula):</u> शीघ्र पहिचान (Early screening) तथा परामर्श तथा प्रेषण
महिलामा हुने क्यान्सरहरु (Cancer)	<u>पाठेघरको मुखको क्यान्सर:</u> सामान्य जाँच, परामर्श तथा प्रेषण <u>स्तन क्यान्सरको प्रारम्भिक जाँच,</u> परामर्श तथा प्रेषण
किशोरावस्था मैत्री सेवा	किशोर किशोरी मैत्री सूचना तथा परामर्श सेवा, स्वास्थ्य सेवा

ग. सुरुवा रोगहरु सम्बन्धी सेवाहरु

एच. आई. भी/ एड्स (HIV/AIDS)	परामर्श अवसरवादी संक्रमण (Opportunistic infection) को व्यवस्थापन (क्षयरोग मात्र)
क्षयरोग (Tuberculosis)	निदान तथा उपचार सेवा (पहिलो लाइनको औषधि)
औलो (Malaria)	निदान तथा उपचार [प्रभावित क्षेत्र (Endemic) मा मात्र]

जनावर टोकाइ (Animal bite)	जोखिम लेखाजोखा, लाक्षणिक उपचार, प्रेषण परामर्श
कुष्ठरोग (Leprosy)	निदान, उपचार तथा प्रेषण सेवा
कालाजार (Kala-azar)	परामर्श तथा प्रेषण
डेंगु (Dengue)	परामर्श तथा प्रेषण
फाइलारियसिस (Filariasis)	परामर्श तथा प्रेषण
पाचन प्रणाली सम्बन्धी संक्रमण (Gastrointestinal infections)	<u>सामान्य झाडापखाला (Acute diarrhea):</u> जल-बियोजन (Dehydration) को लेखाजोखा र उपचार
	<u>आँउ (dysentery):</u> प्रारम्भिक निदान (provisional diagnosis), लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
	<u>म्यादे ज्वरो:</u> प्रारम्भिक निदान (provisional diagnosis), उपचार तथा प्रेषण
	<u>जुका तथा पाचन प्रणालीका अन्य परजीवी संक्रमण:</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार
श्वासप्रश्वास प्रणाली सम्बन्धी संक्रमण Respiratory tract infections)	<u>मौसमी इन्फ्लुएन्जा (Seasonal influenza):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
	<u>श्वासप्रश्वास नलि संक्रमण (Sinusitis, Pharyngitis, tonsillitis, bronchitis, pneumonia):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
खटिराजन्य (Eruptive)रोग	<u>दादुरा (Measles):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
	<u>ठेउला (Chickenpox):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
	<u>रुबेला (Rubella):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण

हाँडे (Mumps)	प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
छाला (Skin) तथा नरम तन्तु (Soft tissue) संक्रमण	<u>लुतो (Scabies):</u> निदान र उपचार
	<u>जुम्मा (Pediculosis):</u> निदान र उपचार
	<u>छालाको संक्रमण (Cellulitis), पिलो (Abscess), फोडा (boil, furunculosis):</u> निदान र उपचार तथा प्रेषण
	<u>दाद (Ringworm) तथा अन्य ब्याक्टेरिया (Bacterial) तथा दुसी जन्य (Fungal) छाला रोगहरू:</u> निदान र उपचार तथा प्रेषण
आँखा सम्बन्धी संक्रमण (Eye infections)	<u>आँखामा संक्रमण:</u> प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण <u>नवजातमा आँखा पाक्ने समस्या (Ophthalmia Neonatorum):</u> प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
नाक र कानको संक्रमण (Nose and ear infections)	<u>कानमा संक्रमण:</u> प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण <u>नाकमा संक्रमण:</u> प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
मुख सम्बन्धी संक्रमण (Oral infections)	<u>मुख भित्रको संक्रमण:</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
	<u>मुखको घाउ:</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण
यौन तथा मुत्रप्रणाली सम्बन्धी संक्रमण (Genito-urinary infections)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार तथा प्रेषण <u>पिसाव नलीबाट पीप आउने समस्या (Urethral discharge syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण

	<u>योनीबाट प्रदर आउने समस्या (Vaginal discharge syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>योनी/लिङ्गमा घाउ आउने समस्या (Genital Ulcer syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>तल्लो पेट दुखाइको (Lower abdominal pain syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>अन्डकोषको थैली सुन्निने समस्या (scrotal swelling syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>काँछको लिम्फग्रन्थी सुन्निने समस्या (Inguinal Bubo syndrome):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>मुत्र प्रणालीको संक्रमण (Urinary Tract Infection):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण

घ. नसर्ने रोगहरु तथा भिन्न शारीरिक क्षमता सम्बन्धी सेवाहरु

उच्च रक्तचाप (Hypertension)	• प्रारम्भिक जाँच तथा जोखिम पहिचान, परामर्श सेवा र प्रेषण • जीवनशैली परिवर्तन परामर्श • उपचार निरन्तरता
मधुमेह (Diabetes mellitus)	• प्रारम्भिक जाँच तथा जोखिम पहिचान, परामर्श सेवा र प्रेषण • जीवनशैली परिवर्तन परामर्श

	• उपचार निरन्तरता
दीर्घकालीन अवरोधात्मक फोक्सोको रोग तथा दमको रोग [Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD)and Asthma]	• प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण • लाक्षणिक तथा आकस्मिक व्यवस्थापन • जीवनशैली परिवर्तन परामर्श
हाडजोर्नी तथा मांसपेशीको दुखाई (Musculoskeletal pain)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
अम्लपित्त (Acid peptic disease)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
आँखा सम्बन्धी अन्य समस्या(Eye problems)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
कान सम्बन्धी समस्या (Ear problems)	प्रारम्भिक निदान,लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
मुख सम्बन्धी स्वास्थ्य समस्या (Oral health problems)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
भिन्न शारीरिक क्षमता (Disability)	प्रारम्भिक निदान, परामर्श तथा प्रेषण

ड. मानसिक रोगहरु सम्बन्धी सेवाहरु

मानसिक स्वास्थ्य समस्या (Common mental health problems)	प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
मदिरा तथा लागू पदार्थ	<u>लागू पदार्थ दुर्व्यसनः</u> प्रारम्भिक निदान,

दुर्व्यसन (Alcohol and substance abuse)	लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	मदिरापानको लत (Alcoholism/dependancy) को जाँच र प्रारम्भिक व्यवस्थापन, प्रेरणादायी अन्तरक्रिया (Motivational interviewing), प्रेषण र परामर्श

च. जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवाहरू

जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य समस्या (Geriatric health problem)	• प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण • स्वास्थ्य प्रवर्धन सेवा
--	---

छ. आकस्मिक अवस्थाहरूका निम्ति सेवाहरू

सिघ्र दुखाई (acute pain)	घाउचोटको मलमपट्टि र आवश्यकता अनुसार प्रेषण परामर्श
	काटेको ठाउँमा टाँका लगाउने र आवश्यकता अनुसार प्रेषण परामर्श
	पिलो र फोडाको उपचार र आवश्यकता अनुसार प्रेषण परामर्श
प्रायः देखिने आकस्मिक अवस्थाको प्राथमिक व्यवस्थापन (Common	आघात (shock) व्यवस्थापन तथा आवश्यकता अनुसार प्रेषण सेवा
	<u>मुर्छित अवस्थाको लेखाजोखा</u> : प्रारम्भिक व्यवस्थापन र आवश्यकता अनुसार उपचार र प्रेषण
	<u>कम्भल्जन (Convulsion)</u> : व्यवस्थापन तथा आवश्यकता अनुसार प्रेषण सेवा

emergency conditions)	<u>दुर्घटनाबाट गम्भीर घाइते बिरामी:</u> स्थिर बनाउने, आवश्यक व्यवस्थापन र प्रेषण सेवा
	<u>हाड भाँचिएको (fracture) वा जोर्नी खुस्केको (joint subluxation, dislocation):</u> स्थिर बनाउने, निदान, दुखाइको व्यवस्थापन र प्रेषण परामर्श
	<u>पोलाई (Burn and scald):</u> प्रारम्भिक निदान, लाक्षणिक उपचार, परामर्श तथा प्रेषण
	<u>विषादी सेवन:</u> पेट सफा गर्ने (Gastric lavage) लगायतका प्रारम्भिक व्यवस्थापन, उपलब्ध प्रति-विषादी (antidote) को प्रयोग तथा आवश्यकता अनुसार प्रेषण सेवा
	<u>पानीमा डुबेको (Drowning):</u> प्रारम्भिक व्यवस्थापन र आवश्यकता अनुसार प्रेषण सेवा
आखाँ ,नाक, कान, घाँटीसँग सम्बन्धीत आकस्मिक अवस्था (Eye and ENT- related common emergencies)	<u>घाँटीमा बाह्य पदार्थ (foreign body):</u> प्राथमिक उपचार र प्रेषण परामर्श
	<u>आँखामा बाह्यपदार्थ (Foreign body):</u> प्राथमिक उपचार र प्रेषण परामर्श
	<u>कानभित्र बाह्यपदार्थ (Foreign body):</u> प्राथमिक उपचार र प्रेषण परामर्श
	<u>नाकबाट रगत आउने समस्या (Epistaxis):</u> प्राथमिक उपचार र प्रेषण परामर्श
बिषालु सर्पदंस *(snake bite)	प्राथमिक उपचार र प्रेषण परामर्श

ज. स्वास्थ्य प्रवर्धन सेवा

स्वास्थ्य प्रवर्धन सेवा (Health promotion services)	सूचना तथा सञ्चार सामग्री/ व्यवहार परिवर्तन सञ्चार तथा परामर्श सेवा
---	--

झ. आयुर्वेद तथा अन्य परम्परागत स्वास्थ्य सेवाहरू*

आयुर्वेद	पूर्व पञ्चकर्म सेवा
	योग सेवा
	सतावरी- सुत्केरी आमाको लागि
होमियोपेथिक	मुसा (थुजा) को निदान र उपचार
	छालाको एलर्जीको निदान र उपचार
	टन्सिलको निदान र उपचार
	अम्लपित्तको निदान र उपचार
	दुब्रीको निदान र उपचार
	हाडजोर्नीको समस्या (arthritis)

*उल्लेखित सेवाहरू उपलब्ध भएका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट प्रवाह हुनेछ

ञ.

प्रशामक सेवा:	प्रेषण र परामर्श सेवा
---------------	-----------------------

ट.

पुनर्स्थापनात्मक सेवा	प्रेषण र परामर्श सेवा
-----------------------	-----------------------

*अनुसूची- २

(नियम ५ उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

मन्त्रालयबाट सञ्चालन अनुमति, सेवा विस्तार, शाखा विस्तार, स्थानान्तरण, नवीकरण र

स्तरोन्नति हुने तथा नियमन हुने स्वास्थ्य संस्थाहरु

१. २५ देखि २०० शय्यासम्मका जनरल तथा विशेषज्ञ अस्पताल
२. विशिष्टीकृत अस्पताल (संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको सहमतिमा)
३. २५ देखि ५० शय्यासम्मका आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा अस्पताल/केन्द्र
४. डेन्टल क्लिनिक, विशेषज्ञ क्लिनिक, पोलिक्लिनिक
५. आँखा उपचार सेवा क्लिनिक/केन्द्र
६. सी वर्गको प्रयोगशाला सेवा
७. ख श्रेणीको रेडियो इमेजिंग (X-ray, USG, CT Scan) सेन्टर/एलाइड स्वास्थ्य सेवा
८. २५ शय्यासम्मको डायलासिस सेन्टर
९. २५ शय्यासम्मको पुनर्स्थापना केन्द्र
१०. हस्पिटल सेवा सेन्टर
११. एम्बुलेन्स सेवा
१२. मेडिकल सेन्टर
१३. रक्त संचार केन्द्र
१४. दुर चिकित्सा सेवा
१५. अनलाईन तथा अफलाइन स्वास्थ्य
१६. घर घरमा स्वास्थ्य सेवा

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित।

***अनुसूची- ३**

(नियम ६ र नियम ७ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

शुल्क/दस्तुर रकम सम्बन्धी व्यवस्था

क्र. सं.	स्वास्थ्य संस्थाको किसिम	ईकाई	आशयपत्र (रु.)	अनुमति/सेवा विस्तार/शाखा विस्तार/स्थानान्तरण /स्तरोन्नति (रु.)	नवीकरण (रु.)
१	१६ देखि २५ शय्यासम्मका अस्पताल	प्रति शय्या/प्रति वर्ष	५००	१५००	५००
२	२६ देखि ५० शय्यासम्मका अस्पताल	प्रति शय्या/प्रति वर्ष	७००	२०००	१०००
३	५१ देखि १०० शय्यासम्मका अस्पताल	प्रति शय्या/प्रति वर्ष	१०००	२५००	१५००
४	१०१ देखि २०० शय्यासम्मका अस्पताल	प्रति शय्या/प्रति वर्ष	१५००	३०००	२०००
५	आयुर्वेद, वैकल्पिक चिकित्सा, युनानी, होमियोप्याथी र आम्ची अस्पताल (शय्या भएको)	शय्या भएकोमा प्रति शय्या प्रति वर्ष	५००	१५००	५००
६	आयुर्वेद, वैकल्पिक चिकित्सा, युनानी, होमियोप्याथी र आम्ची	प्रति अस्पताल प्रति वर्ष	५००	१५०००	७०००

* दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

	अस्पताल/चिकित्सालय (शय्या नभएको)				
७	सि बर्गको क्लिनिकल प्रयोगशाला	प्रति प्रयोगशाला प्रतिवर्ष	५००	३००००	१५०००
८	पोलिक्लिनिक, बिशेषज्ञ क्लिनिक, डेन्टल क्लिनिक, मेडिकल सेन्टर	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१००००	५०००
९	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा सम्बन्धी विशेषज्ञ तथा पोलिक्लिनिक सेवा	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	३०००	१०००
१०	आँखा उपचार क्लिनिक/केन्द्र	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१००००	५०००
११	ख बर्गको रेडियो ईमेजिङ्ग सेन्टर/एलाइड स्वास्थ्य सेवा				
	क. सि टि स्क्यान	प्रति सेवा प्रति वर्ष	२०००	२५०००	१००००
	ख. एक्सरे	प्रति सेवा प्रति वर्ष	१०००	१००००	५०००
	ग. यु एस जी	प्रति सेवा प्रति वर्ष	१०००	१००००	५०००
	घ. ईको (ECHO)	प्रति सेवा प्रति वर्ष	१०००	१००००	५०००
	ङ. ईसीजी (ECG)	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	५०००	२०००
१२	डाईलाईसिस सेवा केन्द्र (२५ शय्यासम्मको)	प्रति शैय्या प्रति वर्ष	१०००	२०००	१०००
१३	पुनस्थापना सेवा केन्द्र (२५ शय्यासम्मको)	प्रति शैय्या प्रति वर्ष	५००	१०००	१५००

१४	हस्पिस सेवा सेन्टर	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१०००	१५००
१५	रक्त सञ्चार केन्द्र	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१०००	१५००
१६	अनलाईन तथा अफलाईन स्वास्थ्य सेवा	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१००००	१०००
१७	दूर चिकित्सा सेवा	प्रति सेवा प्रति वर्ष	५००	१००००	१०००

*अनुसूची- ३क.

(नियम ८ सँग सम्बन्धित)

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमति, सेवा विस्तार, शाखा विस्तार, स्थानान्तरण, नवीकरण र स्तरोन्नति सम्बन्धी मापदण्ड पुरा गर्नु पर्ने विषय

१. वैधानिक व्यवस्था सम्बन्धी,
२. व्यवस्थापन सम्बन्धी,
३. भवन तथा पूर्वाधार सम्बन्धी,
४. वातावरण सम्बन्धी,
५. बहिरंग, अन्तरंग, आकस्मिक र शल्य चिकित्सा विभाग तथा सघन उपचार कक्ष सम्बन्धी,
६. जनशक्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी,
७. विशेषज्ञ र विशिष्टीकृत सेवा सम्बन्धी,
८. प्रयोगशाला सेवा सम्बन्धी,
९. रेडियो इमेजिंग सेवा सम्बन्धी,
१०. संक्रमण रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी,
११. जनस्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी (पोषण, खोप, सुरक्षित मातृत्व, बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजन),
१२. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी,
१३. खानेपानी, सरसफाई, विद्युत आपूर्ति, गार्डेन, गाडी पार्किङ्ग तथा मर्मत सम्भार सम्बन्धी,
१४. अक्सिजन, औजार उपकरण सम्बन्धी,
१५. फार्मसी सेवा सम्बन्धी,
१६. रक्त संचार सेवा सम्बन्धी,

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

१७. विपत र महामारी व्यवस्थापन सम्बन्धी,
१८. एम्बुलेन्स सेवा सम्बन्धी,
१९. शव परिक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी,
२०. प्रेषण प्रणाली सम्बन्धी,
२१. क्यान्टिन तथा पोषण सेवा सम्बन्धी,
२२. सेन्ट्रल सर्भिस डिपार्टमेन्ट सम्बन्धी,
२३. लाउन्ड्री सम्बन्धी,
२४. सामाजिक सेवा इकाई र स्वास्थ्य बीमा व्यवस्थापन सम्बन्धी,
२५. गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धी,
२६. अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी,
२७. सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी,
२८. मन्त्रालयले तोकेका अन्य मापदण्ड सम्बन्धी विषय।

अनुसूची- ४
(नियम १२ सँग सम्बन्धित)
बागमती प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय

....

स्वास्थ्य संस्था/अस्पताल सञ्चालन अनुमति प्रमाणपत्र

श्री.....

दर्ता नं.:

..... ।

स्वास्थ्य संस्था/अस्पताल सञ्चालन गर्नको लागि त्यस स्वास्थ्य संस्था/अस्पतालबाट यस मन्त्रालयमा मिति मा दिइएको निवेदन उपर आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐनको दफा ११ को उपदफा (३) र प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६ को नियम १२ बमोजिम मिति..... सम्मको लागि स्वास्थ्य संस्था/अस्पताल सञ्चालन गर्नको लागि यो अनुमति प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

प्रमाणपत्र दिने अधिकारीको,-

नाम:

दस्तखत:

मिति:

दर्जा:

नवीकरण प्रयोजनको लागि

नवीकरण मिति	नवीकरण गर्ने अधिकारीको नाम	पद	सही	कार्यालयको छाप

अनुसूची-५

✕

आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय

✕ दोस्रो संशोधनद्वारा झिकिएको।

***अनुसूची- ५क.**

(नियम १६ को उपनियम (७) सँग सम्बन्धित)

स्वमूल्याङ्कन प्रतिवेदन गर्दा तिर्नु पर्ने वार्षिक शुल्क वा दस्तुर

- (क) २५ शय्यासम्मको अस्पताल, डायलासिस सेन्टर, पुनर्स्थापना केन्द्रको लागि प्रति वर्ष पन्ध्र हजार रूपैयाँ,
- (ख) ५० शय्य सम्मको अस्पतालको लागि प्रति वर्ष पच्चिस हजार रूपैयाँ,
- (ग) १०० शय्यासम्मको अस्पतालको लागि प्रति वर्ष पचास हजार रूपैयाँ,
- (घ) २०० शय्यासम्मको अस्पतालको लागि प्रति वर्ष एकलाख रूपैयाँ,
- (ङ) डेन्टल क्लिनिक ५ चेयर वा सोभन्दा बढी, पोलिक्लिनिक, ख श्रेणीको रेडियो इमेजिंग (X-ray, USG, CT Scan) सेन्टर/एलाइड स्वास्थ्य सेवा, मेडिकल सेन्टरको लागि प्रति वर्ष पन्ध्र हजार रूपैयाँ,
- (च) डेन्टल क्लिनिक ५ चेयरभन्दा कम, विशेषज्ञ क्लिनिक, आँखा उपचार सेवा क्लिनिक/केन्द्र, सी वर्गको प्रयोगशाला सेवा, हस्पिस सेवा सेन्टरको लागि प्रति वर्ष दश हजार रूपैयाँ मात्र,
- (छ) दुर चिकित्सा सेवा, अनलाईन तथा अफलाइन स्वास्थ्य, घर घरमा स्वास्थ्य सेवाको लागि प्रति वर्ष पाँच हजार रूपैयाँ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।

अनुसूची- ६

(नियम २० उपनियम (२) खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

सुरक्षित गर्भपतन सेवाको लागि स्वयमले दिने मञ्जुरीनामा

सुरक्षित गर्भपतन सेवाको आवश्यकता, गर्भपतनका विविध प्रविधि, गर्भपतन सेवामा अन्तर्निहित जोखिम, त्यसका विकल्पहरू र यसबाट हुने फाइदा तथा वेफाइदा लगायतका प्राविधिक एवम् व्यावहारिक पक्षमा पूर्ण परामर्श प्राप्त भएकोले सुरक्षित गर्भपतन सेवा प्राप्त गर्न, प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६ को नियम २० को उपनियम (२) को खण्ड (क) बमोजिम यो मञ्जुरीनामा लेखी तपाईं चिकित्सक/स्वास्थ्यकर्मी..... लाई दिएको छु।

ल्याप्चे (हस्ताक्षर गर्न नजान्नेको हकमा)

मञ्जुरीनामा दिनेको

दायाँ

बायाँ

हस्ताक्षर:

नाम थर:

नाम थर:

(क) सेवा लिने व्यक्तिको उमेर:

(ख) सेवा लिने व्यक्तिको:

ठेगाना:

जिल्ला:

गाउँ/नगर:

वडा नं:

टोल:

मिति:

अनुसूची- ६क

(नियम २० उपनियम (२) खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित)

सुरक्षित गर्भपतन सेवाको लागि सेवाग्राहीको नजिकको नातेदारले दिने

मञ्जुरीनामा

सुरक्षित गर्भपतन सेवाको आवश्यकता, गर्भपतनका विविध प्रविधि, गर्भपतन सेवामा अन्तर्निहित जोखिम, त्यसका विकल्पहरु र यसबाट हुने फाइदा तथा वेफाइदा लगायतका प्राविधिक एवम् व्यावहारिक पक्षमा पूर्ण परामर्श प्राप्त भएकोले सुरक्षित गर्भपतन सेवा प्राप्त गर्न, प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६ को नियम २० को उपनियम (२) को खण्ड (ख) बमोजिम निज गर्भवती महिलाको नजिकको नातेदारको हैसियतले यो मञ्जुरीनामा लेखी तपाईं चिकित्सक/स्वस्थकर्मि..... लाई दिएको छु।

ल्याप्चे (हस्ताक्षर गर्न नजान्नेको हकमा)

मञ्जुरीनामा दिनेको

दायाँ

बायाँ

हस्ताक्षर:

नाम थर:

उमेर:

(क) सेवा लिने व्यक्तिको नाम थर:

(ख) सेवा लिने व्यक्तिको उमेर:

(ग) सेवा लिने व्यक्तिको:

ठेगाना:

जिल्ला:

गाउँ/नगर:

वडा नं:

टोल:

मिति:

अनुसूची- ७

(नियम २५ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

राष्ट्रिय खोप तालिका

सि.न.	खोप को प्रकार	डोज संख्या	तालिका
१.	बि. सि. जि	१	जन्मने बित्तिकै
२.	ओ. पी. भि	३	६, १०, १४ हप्तामा
३.	डि.पि.टी. हेप.बी., हिब	३	६, १०, १४ हप्तामा
४.	एफ.आई.पि. भि.	२	६ र १४ हप्तामा
५.	पि. सि. भि	३	६, १० हप्तामा र ९ महिनामा
६.	एम. आर	२	९ महिना र १५ महिनामा
६.	जे.ई.	१	१२ महिनामा
८.	टि. डी	२	गर्भवती महिला: पहिलो गर्भ भएमा २ डोज र त्यस पश्चातको गर्भमा १ डोज

अनुसूची- ८

(नियम २६ को उपनियम (२) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

अनुमतिपत्रको लागि दिइने निवेदन

श्री.....,

.....मन्त्रालय ।

विषय:- अनुमतिपत्र सम्बन्धमा ।

खोप सेवा सञ्चालनका लागि अनुमतिको लागि प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावलीको नियम २६ को उपनियम (२) को खण्ड (क) बमोजिम देहाएको विवरण सहित यो निवेदन पेश गरेको छु ।

१. स्वास्थ्य संस्थाको नाम:

२. स्वास्थ्य संस्थाको ठेगाना:

३. संस्थाको प्रकार: सामुदायिक/गैरसरकारी/निजी:

४. क्लिनिक/खोपकेन्द्र/नर्सिङ्ग होम/अस्पताल:

५. संस्था सञ्चालनको इजाजतपत्र नं. :

६. संस्था नवीकरण खुल्ने प्रमाणपत्र:

७. स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक अवस्था :

(क) कोठा/भवन

(ख) खोप सेवा सञ्चालन गर्न छुट्टै कोठा भएको / नभएको

(ग) कोल्ड चेनको अवस्था

८. फोहोर मैला विसर्जन गर्ने व्यवस्थाको विवरण:

९. खोप सञ्चालन गर्ने स्वास्थ्यकर्मीको संख्या र प्रकार:

१०. सञ्चालन गर्न चाहेको खोप:

(क) खोप कार्यक्रममा समावेश भएका खोप

(ख) अन्य खोपहरू

क्र.स	खोपको नाम	उत्पादन गर्ने कम्पनीको नाम र ठेगाना	प्रति भायल मात्रा	प्रति भायल शुल्क	खोप दिने माध्यम

निवेदन साथ संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू:

- (क) स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन अनुमतिपत्र
- (ख) स्थायी लेखा नं./ भ्याट नं.
- (ग) कर चुक्ताको पत्र
- (घ) खोप सेवा दिने स्वास्थ्यकर्मीको शैक्षिक योग्यताको प्रमाणपत्र र सम्बन्धित काउन्सीलमा दर्ता भएको प्रमाणपत्र
- (ङ) रकम जम्मा गरेको भौचर

संस्थाको छाप
व्यक्तिको

:-

संस्थाको तर्फबाट निवेदन दिने
दस्तखत

नाम, थर :-

पद:-

मिति:-

संस्थाको नाम र ठेगाना:-

अनुसूची- ९

नियम २६ को उपनियम (२) को खण्ड (ख) सँग सम्बन्धित
खोप सेवा सञ्चालन गर्ने स्वास्थ्य संस्थालाई दिइने अनुमतिपत्र

बागमती प्रदेश सरकार
सामाजिक विकास मन्त्रालय

.....
.....

खोप सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिपत्र
अनुमतिपत्र नं.

श्री

..... ।

खोप सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमतिको लागि त्यस स्वास्थ्य संस्थाबाट मिति मा दिनु भएको निवेदन उपर जाँचबुझ गरी प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ को दफा ४६ को उपदफा १ तथा प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली, २०७६ को नियम २६ को उपनियम (२) को खण्ड (ख) बमोजिम देहायका शर्तहरूको अधीनमा रही देहायका खोपहरू सञ्चालन गर्ने गरी यस मन्त्रालयको मिति..... को निर्णय अनुसार यो अनुमतिपत्र दिइएको छ ।

१. खोप सेवा सञ्चालन गर्न अनुमति दिइएका खोपहरू:

- (क) नियमित कार्यक्रममा समावेश भएका सबै खोपहरू
(ख) अन्य खोपहरू

क्र. स.	खोपको नाम	उत्पादन गर्ने कम्पनीको नाम र ठेगाना	प्रति भायल मात्रा	प्रति भायल शुल्क	खोप दिने माध्यम	कैफियत

२. अनुमतिपत्र कायम रहने अवधि:

अनुमतिपत्रदिने अधिकारीको,-

कार्यालयको छाप:

दस्तखत:

नाम र थर:

पद:

मिति:

३. अनुमतिपत्र प्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू:

- (क) खोप सेवाहरू सञ्चालन गर्दा प्रदेश स्वास्थ्य सेवा ऐन तथा नियमावली बमोजिम निर्धारित मापदण्ड अनुरूपको हुनुपर्ने,
- (ख) खोपको भण्डारणको लागि निर्धारित मापदण्ड बमोजिमको छुट्टै कक्षको व्यवस्था गर्नुपर्ने,
- (ग) खोप कार्यक्रममा समावेश भएका खोपहरू निशुल्क रूपमा उपलब्ध गराउनु पर्ने,
- (घ) अनुमतिपत्रको अवधि समाप्त हुनु अगावै अनुमतिप्राप्त स्वास्थ्य संस्थाले अनुमतिपत्रको नवीकरण गराउनु पर्नेछ,
- (ङ) सञ्चालित खोप सेवाका सम्बन्धमा प्रदेश स्वास्थ्य सेवा नियमावली बमोजिमको प्रतिवेदन सम्बन्धीत निकायमा बुझाउनु पर्नेछ,
- (च) खोप दिने व्यक्तिले खोप लिएको स्पष्ट देखिने गरी खोप लिने व्यक्तिलाई खोप कार्डमा जनाउ दिने,
- (छ) प्रदेश स्वास्थ्य नियमावली बमोजिमका शर्तहरू पालना गर्नुपर्ने।

अनुमतिपत्रको पछाडिको पृष्ठमा लेखिने

अनुमतिपत्रको नवीकरण

नवीकरण मिति	बहाल रहने मिति	नवीकरण गर्ने अधिकारीको नाम	पद	दस्तखत	कार्यालयको छाप

अनुसूची- १०

(नियम ४३ को खण्ड (घ) सँग सम्बन्धित)

पूर्व सूचित मञ्जुरीनामाको ढाँचा

श्री विद्यालय

..... ।

पूर्व सूचित मञ्जुरीनामा

यस विद्यालयको कक्षा..... मा अध्ययनरत मेरो छोरा/छोरी लाई विद्यालयमा रहदा/बस्दा वा पठनपाठनको क्रममा घाउ, चोटपटक वा अन्य भवितव्य दुर्घटना भएमा आवश्यक प्राथमिक उपचार वा प्रेषण गर्न अनुमति दिएको छु। सो क्रममा कुनै किसिमको भवितव्य परेमा विद्यालय नर्स/विद्यालय परिवार उपर कुनै उजुर वाजुर गर्ने छैन भनि मेरो यो मञ्जुरीनामा लेखि सहिछाप गरिदिएको छु ।

अभिभावकको सही:

औंठाको छाप

नाम थर :

ठेगाना:

मिति:

सम्पर्क नं.:

मञ्जुरीनामा गराउने

कर्मचारीको

सहि:

नाम थर :

पद:

मिति:

दायाँ	बायाँ

अनुसूची- ११
(नियम ४३ को खण्ड (न) सँग सम्बन्धित)
प्रेषण पुर्जा

१. मिति:.....
समय:.....
२. विद्यालयको नाम:.....
३. विरामी विद्यार्थी/शिक्षक/ शिक्षिका/कर्मचारीको
नाम.....
४. उमेर:
५. लिङ्ग:
६. कक्षा:
७. सेक्सन:
८. सम्पर्क नं.:
९. विरामीको स्वास्थ्य अवस्था:

तापक्रम Temperature	नाडीको गति Pulse rate	श्वासदर Respiratory rate	रक्तचाप Blood pressure	वजन Weight	उचाई Height

- १०.स्वास्थ्य समस्या: लक्षणहरु
- ११.प्रेषण पूर्व प्राप्त गरेको उपचार: सेवाहरु (औषधि सहित)
- १२.प्रेषण गरिनुका कारणहरु:
- १३.अन्य केहि जानकारी भए:

श्री

.....

उपरोक्त विवरण भएको विद्यार्थीलाई आवश्यक स्वास्थ्य सेवाका लागि तहाँ पठाईएको छ, आवश्यक उपचार पश्चात फिर्ता जानकारी पठाइदिनहुन अनुरोध छ ।

प्रेषणकर्ता

सहि.....,

सम्पर्क नं.....,

पद.....,

नाम, थर.....

सेवा दिएको विवरण तथा फिर्ती जानकारी

मिति र समय:.....

फिर्ती जानकारी पठाईएको विद्यालय:.....

सेवाग्राही विद्यार्थी/कर्मचारी /शिक्षक/शिक्षिकाको नाम:

ठेगाना:उमेर लिङ्ग: म/पु/अ सम्पर्क नं.:

१. स्वास्थ्य सेवा लिन आएको मिति:

२. प्रदान गरिएको उपचार: सेवा/औषधि

फल्लोअप गर्नुपर्ने भए मिति तथा समय उल्लेख गर्ने:

फिर्ती जानकारी दिनेको नामथर:

सही:

पद:

फिर्ती जानकारी दिने स्वास्थ्य संस्था:

ठेगाना :

अनुसुचि-१२
(नियम ४४ सँग सम्बन्धित)
महामारी फैलिन सक्ने संक्रामक रोगहरु

S. N.	Diseases
1.	Smallpox
2.	All types of Poliomyelitis
3.	Human influenza caused by new subtype
4.	Sever acute respiratory syndrome (SARS)
5.	Sever acute respiratory illness (SARI)
6.	Sever acute respiratory illness-suspect of MERS CoV, Human Avian influenza etc.
7.	Anthrax
8.	Cholera
9.	Plague
10.	Yellow fever
11.	Viral hemorrhagic fevers (Ebola, Lassa, Marburg, Dengue and other)
12.	West Nile fever
13.	Tuberculosis
14.	Malaria
15.	Leprosy
16.	Kala azar
17.	Lymphatic filariasis
18.	Rabies
19.	Scrub typhus
20.	Leptospirosis
21.	Dengue
22.	Brucellosis
23.	Hepatitis-Acute Jaundice
24.	Enteric fever
25.	Acute Encephalitis Syndrome (JE and Others)
26.	Meningococcal meningitis
27.	Measles like Illness
28.	Whooping cough

29.	Acute gastroenteritis + cases
30.	Diphtheria
31.	Maternal and neonatal tetanus
32.	Food poisoning
33.	Influenza like illness (ILI)
34.	Mumps
35.	Rift Valley Fever
36.	Chikungunya
37.	Animal bite + Cases
38.	Any unusual cluster of illness or deaths
39.	Any other public health event of national and international concerns

अनुसूची- १३

(नियम ४८ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

जन्म प्रमाणपत्रको ढाँचा

.....स्वास्थ्य चौकी/प्रा.स्वा.के./अस्पताल/

आमाको नाम: फोन नं.:

राष्ट्रियता:जात:

बाबुको नाम:राष्ट्रियता:

जात:

अस्थायी ठेगाना: प्रदेश:.....

जिल्ला:.....स्थानीय तह:.....

वडा नं.:..... टोल:.....

स्थायी ठेगाना: प्रदेश:.....

जिल्ला:..... स्थानीय तह:.....

वडा नं. टोल:

..... ।

.....

प्रसुती गर्ने स्वास्थ्यकर्मीको नाम

परिषद् दर्ता नं.

प्रमाणित गर्नको नाम तथा सही

जारी गरिएको मिति:

अनुसूची- १४

(नियम ४८ को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित)

मृत्यु प्रमाणपत्रको ढाँचा

..... प्रा.स्वा.के./अस्पताल

मृतकको दर्ता नं. Decease's ID No.

मृतकको नाम:

लिङ्ग:.....

मृत्यु भएको मिति: गते.....महिनासाल.....

समय:..... AM/PM

राष्ट्रियता:जात:

मृतकको बाबुको नाम:.....

मृतकको आमाको नाम:.....

राष्ट्रियता:

जात

अस्थायी ठेगाना: प्रदेश:.....

जिल्ला:.....स्थानीय तह:.....

वडा नं.:..... टोल:.....

स्थायी ठेगाना: प्रदेश:.....

जिल्ला:.....स्थानीय तह:.....

वडा नं. टोल:

मृत्युको कारण

प्राथमिक कारण:

.....

द्वितीय कारण:.....

.....

प्रमाणित गर्ने चिकित्सकको नाम

परिषद् दर्ता नं.

जारी गरिएको मिति:

दृष्टव्यः मिति २०७८।१०।१७ मा प्रकशित प्रदेश राजपत्र सूचना अनुसार अनुसूचीहरूमा भएको "प्रदेश सरकार/बागमती प्रदेश" भन्ने शब्दहरूलाई "बागमती प्रदेश सरकार" भन्ने शब्दहरूमा रूपान्तरण गरिएको छ।

***अनुसूची- १५**

(नियम ४९ सँग सम्बन्धित)

अध्ययन अनुसन्धान, व्यवहारिक सिकाइ, क्लिनिकल, प्रयोगात्मक अभ्यासको लागि बुझाउनु पर्ने शुल्क वा दस्तुर

- (क) नेपाल भित्रका शिक्षण संस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थीले प्रदेश भित्र चिकित्सा वा स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि सहमति लिनको लागि एक हजार रूपैयाँ।
- (ख) नेपाल बाहिरको शिक्षण संस्थामा अध्ययनरत विद्यार्थीले प्रदेश भित्र चिकित्सा वा स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि आफ्नै स्रोतबाट अध्ययन अनुसन्धान गर्ने विद्यार्थीको सहमतिको हकमा एक हजार रूपैयाँ र दाताबाट प्राप्त अनुदानको हकमा पाँच हजार रूपैयाँ।
- (ग) कुनै संस्था वा निकायले प्रदेश भित्र चिकित्सा वा स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धानको लागि सहमति लिनको लागि संस्था वा निकायको आर्थिक प्रस्तावनाको एक प्रतिशत वा पच्चिस हजार रूपैयाँ मध्ये जुन बढी हुन आउँछ सो रकम।
- (घ) कुनै व्यक्तिले प्रदेश भित्र चिकित्सा वा स्वास्थ्य विज्ञानको क्षेत्रमा अध्ययन अनुसन्धान गर्न चाहेमा आफ्नै स्रोतबाट अध्ययन अनुसन्धान गर्नका लागि सहमति लिनको लागि दुई हजार पाँच सय रूपैयाँ र दाताबाट प्राप्त अनुदान सुनिश्चित भएको अध्ययनको लागि पाँच हजार रूपैयाँ।
- (ङ) शिक्षण संस्थाको विद्यार्थीहरुको पाठक्रम बमोजिम अध्ययनको आवश्यकता पुरा गर्न स्वास्थ्य संस्थामा चिकित्सा तथा स्वास्थ्य विज्ञान विषयको व्यवहारिक सिकाइ, क्लिनिकल, प्रयोगात्मक अभ्यास गराउनको लागि शिक्षण संस्थाले प्रति विद्यार्थी प्रति महिना चार हजार रूपैयाँ।

* दोस्रो संशोधनद्वारा थप।